

АВЛИГАТАЙ ТЭМЦЭХ ГАЗРЫН 2023 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТАЙЛАН

2023.12.21.

Улаанбаатар хот

Авлигатай тэмцэх газар Авлигын эсрэг хууль, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомж, байгууллагын стратеги төлөвлөгөө, 2023 онд дэвшүүлсэн зорилтыг ханган биелүүлэх чиглэлээр дараах ажил, арга хэмжээг хэрэгжүүлж ажиллалаа. Үүнд:

Нэг. Удирдлага, зохион байгуулалтын талаар:

Засгийн газраас тогтоосон журмын дагуу байгууллагын 2023 оны зорилт, 2023 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөг 2022 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд хийсэн хяналт-шинжилгээ үнэлгээний дүн, Авлигатай тэмцэх газрын стратеги төлөвлөгөө болон холбогдох бусад бодлогын баримт бичгүүдийг баримтлан баталж, хэрэгжилтийг зохион байгуулж ажиллалаа.

Засгийн газрын 2023 оны 49 дүгээр тогтоолоор 2023-2024 оныг “Авлигатай тэмцэх жил” болгон зарласантай холбогдуулан “Авлигатай тэмцэх таван үйл ажиллагаа”-ны хэрэгжилтийг зохион байгуулах ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг томилж, хариуцах ажлын чиглэлийг тодорхойлон төлөвлөлтийн биелэлтийг ханган ажиллаж байна.

Гадаад улс оронд хууль бус эх үүсвэрээр худалдан авсан, шилжүүлсэн хөрөнгийг тогтоох зорилгоор хөрөнгийн судалгаа хийж нэгтгэн, Монгол Улсаас хууль бусаар шилжүүлсэн, Бүгд Найрамдах Латви Улсын арилжааны банканд хадгалагдаж байгаа 540,307 еврог Авлигын эсрэг НҮБ-ын Конвенцийн хүрээнд буцаан авчрахаар ажиллаж байна. Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны явцад гадаад улс руу оргон зайлсан нэр бүхий 34 этгээдээс оршин суугаа улс, хаяг нь тогтоогдсон 11 этгээд (БНСУ-аас 3, БНХАУ-аас 2, Унгар, Турк, Филиппин, Австрали, Серби, Польш улсаас тус бүр 1)-ийг шилжүүлэн авч, мөрдөн шалгах ажиллагааг үргэлжлүүлэн явуулж байна. Оршин суугаа улс нь тогтоогдоогүй байгаа 24 этгээдийг эрэн сурвалжлах ажлыг эрчимжүүлж байна.

2023 оны 5 дугаар сарын 19-ний өдөр Монгол Улс, БНКаЗУ-ын хооронд авлигын гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх сайн туршлагыг солилцох, авлигатай тэмцэх байгууллагын цаашдын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн хөгжүүлэх чиглэлээр хамтран ажиллахаар “Харилцан ойлголцлын санамж бичиг”-ийг байгууллаа.

УИХ-ын 2016 оны 51 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөр”, Засгийн газрын 2017 оны 114 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх, хэрэгжилтийг хангуулах ажлыг зохион байгуулж, үр дүнг олон нийтэд мэдээлэхийн зэрэгцээ хэрэгжүүлэгч байгууллагуудын үйл ажиллагааг улсын хэмжээнд уялдуулан зохицуулах, зөвлөмж өгөх, мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх, хяналт тавих, тайлан мэдээг нэгтгэх, хяналт, шинжилгээ-үнэлгээ хийх ажлыг гүйцэтгэлээ. Хөтөлбөрийн 2017-2022 оны хэрэгжилтэд хийсэн хяналт шинжилгээ, үнэлгээгээр гүйцэтгэл 75.8 хувьтай байлаа.

“Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөр (2023-2030)”-ийг Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль, Авлигын эсрэг хуулийг үндэслэн Монгол Улсын дунд хугацааны хөгжлийн зорилтот хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилтийн хугацаатай нийцүүлж, мөн төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэд, олон нийтийн саналыг тусган 10 зорилго, 46 зорилт, 102 ажил арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр боловсруулж, төсөлд үр нөлөөний үнэлгээ, зардлын тооцоог Олон улсын хөгжлийн эрх зүйн байгууллагын дэмжлэгтэйгээр гүйцэтгэн УИХ-д өргөн мэдүүлснээр 2023 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн 59 дүгээр тогтоолоор батлагдлаа. Тухайн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөний төслийг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар, Хууль зүй, дотоод хэргийн яам, Эдийн засаг, хөгжлийн яамны төлөөлөл бүхий хамтарсан баг эцэслэн боловсруулж, Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэхэд бэлэн болгоод байна.

Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэгч төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэний нийгмийн байгууллага, хэвлэл мэдээлэл, хувийн хэвшлийн байгууллага, эрх бүхий албан тушаалтнуудтай 20 орчим удаагийн уулзалт, хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, хөтөлбөрийн

зорилго, зорилтыг танилцуулж, хэрэгжилтийг хангахад анхаарах асуудал, хамтран ажиллах арга замын талаар санал солилцлоо. Тухайлбал, Азийн сангийн Монгол дахь суурин төлөөлөгч Марк Кейнинг, Монголын үндэсний худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын Ерөнхийлөгч Д.Энхтүвшинтэй уулзаж, талууд авлигатай тэмцэхэд иргэний нийгэм, иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх, тэднийг чадавхжуулах, эрэн сурвалжлах сэтгүүл зүйг хөгжүүлэх, авлигын шалтгаан нөхцөлийг тогтоох судалгааг явуулах зэрэг тодорхой чиглэлүүдээр хамтран ажиллах, МҮХАҮТ-ын хооронд харилцан хүндэтгэлтэй хандах зарчимд үндэслэн иж бүрэн, тасралтгүй хамтын ажиллагааг хангах төлөвлөгөөг батлан хэрэгжүүлж, хамтын ажиллагааны үр дүнг нэгтгэн хэлэлцэж байхаар тохиролцлоо.

Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн зорилго, зорилтыг сурталчлан таниулах чиглэлээр 3234 иргэн, төрийн албан хаагчийг хамруулан 14 удаагийн сургалт (танхим, цахим)-ыг зохион байгуулж, 3 ном, гарын авлага хэвлүүлж, 2 удаагийн телевизийн нэвтрүүлэг бэлтгэж түгээсэн ба төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэний нийгэм, хэвлэл мэдээлэл, хувийн хэвшлийн байгууллагатай 20 гаруй удаагийн уулзалт зохион байгуулж, хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх арга зам, хамтын ажиллагааны талаар хэлэлцэв.

“Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль”-д улс төрд нөлөө бүхий зарим этгээдэд тавих хориглолт, хязгаарлалтын зохицуулалттай холбогдох нэмэлт, өөрчлөлт оруулах төслийг боловсруулах ажлын хэсэгт байнгын төлөөлөл орж ажилласан бөгөөд УИХ-аас тус хуулийн төслийг 2023 оны 7 дугаар сарын 7-ны өдөр батлав.

“Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөр (2023-2030)” батлагдсан, УИХ-ын 2023 оны 55 дугаар тогтоолоор тус газрын орон тооны дээд хязгаарыг 20 нэгжээр нэмэгдүүлсэнтэй холбогдуулан 2023 оны 9 дүгээр сарын 4-ний өдөр байгууллагын бүтцийн нэгжийн орон тоонд өөрчлөлт оруулж, Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн ажлын албыг Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хэлтэс болгон өөрчлөн зохион байгуулж, 10 орон тоотой байхаар тогтоон үйл ажиллагааг явуулж байна.

Дэлхийн банк болон Монгол Улсын Засгийн газар хоорондын Ухаалаг засаг төслийн хүрээнд meduuleg.iaac.mn, iad.iaac.mn; [e-office, smart.iaac.mn](mailto:e-office.smart.iaac.mn), search.iaac.mn, hasxom.iaac.mn гэх цахим системүүдийг интеграцичлах, үйл ажиллагааг хөнгөвчлөх, мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангах, тоног төхөөрөмжийг шинэчлэх, системийн хэвийн найдвартай аюулгүй байдлыг хангах ажлыг 2022 оны 12 дугаар сараас эхлүүлсэн ба энэ хүрээнд системийг 2 үе шаттай хэрэгжүүлж байна.

“Монгол Улсын авлигатай тэмцэх хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, авлигын ерөнхий нөхцөл байдал”-ын талаарх мэдээлэл, Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн нэгдсэн тайлан, түүнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн мэдээллийг эмхэтгэн Авлигын эсрэг хуулийн 26 дугаар зүйлийн 26.1-д заасныг баримтлан Улсын Их Хурал, Засгийн газар, яам, агентлаг, аймгийн Засаг дарга, ИТХ-ын дарга болон холбогдох бусад байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлэв.

Эрүүгийн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хууль, Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн, Төрийн болон орон нутгийн өмчит компанийн тухай хуулийн төслийн, Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн, Шүгэл үлээгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийн дэд ажлын хэсгийн Монгол Улс Цахим гэмт хэргийн тухай Будапештийн конвенцид нэгдэж орох шаардлагатай эсэх талаар санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий ажлын хэсгийн, УИХ-аас гүйцэтгэх ажилд тавих хяналтын тухай хуулийн төсөл боловсруулахад мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөө өгөх чиг үүрэг бүхий ажлын хэсгийн, “Спорт дахь допингийн эсрэг үндэсний зөвлөл”-ийн, Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай тухай хуулийг дагалдан гарах эрхийн акт боловсруулах ажлын хэсгийн, Гэмт хэрэгт хохирох эрсдэлийн судалгааны үзэл баримтлал, асуулга, асуулгыг нөхөх зааврыг боловсруулах чиг үүрэг бүхий ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд нэр бүхий албан хаагчид томилогдон ажиллаж байна.

Авлигын эсрэг хууль, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуульд заасныг баримтлан байгууллагын мэдүүлэг гаргавал зохих албан хаагчдын 2022 оны мэдүүлгийн бүрдүүлэлтийн үйл ажиллагаа болон албан тушаалтнуудын 2022 оны хувийн ашиг сонирхлын мэдүүлэг болон хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг шинэчилсэн бүртгэлийн тухай мэдээллийг Улсын Их Хурлын

Хууль зүйн байнгын хороонд, мөн Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2018 оны 1 дүгээр сарын 23-ны өдрийн 05 дугаар зарлигаар баталсан “Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын Зөвлөлийг мэдээллээр хангах журам”-ын хавсралтын 1 дүгээр зүйлийн 1.7 дахь хэсэгт заасныг үндэслэн “Төрийн албан хаагчдын хувийн ашиг сонирхлын мэдүүлэг болон хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийн бүрдэлт, явц байдлын талаар”, мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулсан авлига, албан тушаалын гэмт хэргийн талаарх танилцуулах тойм мэдээг Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлд, ХАСХОМ-ийн тайлан, мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулсан гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэл, гэмт хэргийн статистик мэдээг боловсруулан Үндэсний статистикийн хороонд тус тус хүргүүлж, хуулийн хэрэгжилтийг ханган ажиллалаа.

“Албан тушаалтны хувийн ашиг сонирхлын мэдүүлэг болон хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг бүртгэх, хянах, хадгалах журам”-ын шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж, холбогдох Байнгын хороогоор хэлэлцүүлэхээр бэлтгэл ажлыг хангаад байна.

Үндэсний аудитын газраас Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн 2022 оны жилийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитын шалгалтаар “Зөрчилгүй” дүгнэгдэж, “Төрийн өмчийг эзэмшүүлэх гэрээ”-ний биелэлтийн дүнгээр төрийн байгууллагуудыг тэргүүлэн 99.9 хувь буюу “Сайн” үнэлгээ авлаа.

Хөгжлийн банкнаас “Авлигатай тэмцэх газар нь зээлийн эргэн төлөлтөөс бүрдүүлсэн эх үүсвэрээр 500 сая ам.долларын бонд, 30 тэрбум иений бондын өрийг амжилттай төлж барагдуулахад үнэтэй хувь оруулсан”-д талархал илэрхийллээ.

Байгууллагын хэмжээнд 2023 онд иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтнаас гаргасан 3749 гомдол, мэдээлэл хүлээн авснаас Мөрдөн шалгах хэлтэст 2015 буюу 53.7 хувь, Хяналт шалгалт, дүн шинжилгээний хэлтэст 980 буюу 26.1 хувь, Гүйцэтгэх ажлын хэлтэст 430 буюу 11.5 хувь, Урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх хэлтэст 242 буюу 6.4 хувь, Аюулгүй байдал, хяналт шалгалт, нууцын албанд 81 буюу 2.2 хувь, Тамгын хэлтэст 1 буюу 0.02 хувь нь тус тус хуваарилагдан хянан шалгагдсан байна.

Хоёр. Гадаад харилцааны чиглэлээр

2023 онд байгууллагын гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн хөгжүүлэх, түүний дотор гадаад улс орноос Монгол Улсад суугаа Элчин сайд нарыг хүлээн авч, уулзан авлигатай тэмцэх чиглэлээр хийж хэрэгжүүлсэн, хэрэгжүүлж байгаа ажил арга хэмжээг танилцуулан, цаашдын хамтын ажиллагааны талаар санал солилцож үр дүнтэй ажиллалаа. Тухайлбал,

- 2023 оны 1 дүгээр сарын 27-ны өдөр БНЭУ-аас Монгол Улсад суугаа онц бөгөөд бүрэн эрхт Элчин сайд Мохиндер Пратап Сингхийг;
- 2023 оны 2 дугаар сарын 6-ны өдөр АНУ-ын Төрийн департаментын Иргэний аюулгүй байдал, ардчилал, хүний эрхийн асуудал эрхэлсэн Төрийн нарийн бичгийн даргын орлогч, хатагтай Узра Зэяаг (Уулзалтад АНУ-аас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд бүрэн эрхт Элчин сайд Ноён Ричард Буанган, ЭСЯ-ны Улс төрийн хэлтсийн дарга, ноён Кэлли Базби, Төрийн нарийн бичгийн даргын орлогчийн туслах, хатагтай Мэйт Хостэттэр тэргүүтэй албаны хүмүүс оролцов;
- 2023 оны 3 дугаар сарын 3-ны өдөр БНХАУ-аас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт элчин сайд Ноён Цай Вэньруйг;
- 2023 оны 4 дүгээр сарын 12-ны өдөр Япон Улсаас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Ноён Кобаяаши Хироюкиг;
- 2023 оны 4 дүгээр сарын 27-ны өдөр Бүгд Найрамдах Турк Улсаас Монгол Улсад суугаа Элчин сайд Ноён Зафер Атешийг;
- 2023 оны 12 дугаар сарын 6-ны өдөр БНХАУ-аас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Хатагтай Шэнь Миньжуанийг байгууллагад хүлээн авч уулзан Монгол Улсын авлигын эсрэг хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ, ололт, үр дүнгийн талаар дэлгэрэнгүй танилцуулж, улс орнууд авлигатай тэмцэх чиглэлээр хэрэгжүүлж байгаа ажил арга хэмжээ, туршлага, үр дүн, ижил төстэй чиг үүрэг бүхий холбогдох байгууллагатай хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн хөгжүүлэх, хууль ёсны хөрөнгө оруулалт, шударга бизнесийн орчинг хамгаалах чиглэлээр харилцан туршлага судлах, албан хаагчдын мэргэжлийн ур чадварыг дээшлүүлэх, тодорхой мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулж буй зарим хэрэгт эрх

- зүйн харилцан туслалцаа авах чиглэлд анхаарч ажиллах талаар санал солилцож, хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн хөгжүүлэх талаар харилцан тохирлоо.
- 2023 оны 9 дүгээр сарын 6-ны өдөр БНХАУ-аас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Цай Вэньруйг нутаг бүрмөсөн буцахтай нь холбогдуулан хүлээн авч уулзан, хүндэтгэл үзүүлэв.
 - 2023 оны 9 дүгээр сарын 18-ны өдрөөс 22-ны өдрүүдэд БНХАУ-ын Хууль зүйн сайд Хө Рунг, Нийгмийг аюулаас хамгаалах сайд Ван Сяохун нартай Бээжин хотноо уулзалт хийж, холбогдох асуудлаар хамтран ажиллахаар зөвшилцлөө.
 - 2023 оны 10 дугаар сарын 3-5-ны өдрүүдэд зохион байгуулагдсан Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын Зүүн Европ, Төв Азийн авлигын эсрэг сүлжээний Жилийн бүгд хуралд Газрын дарга, тэргүүн комиссар З.Дашдаваа тэргүүтэй төлөөлөгчид оролцож 2024 онд Монгол Улсад хийгдэх мониторингийн төлөвлөгөөг хэлэлцэн баталж, хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх чиглэлээр олон талт болон хоёр талт уулзалт хийв.
 - 2023 оны 12 дугаар сарын 11-15-ны өдрүүдэд АНУ-ын Атланта хотноо зохион байгуулагдсан Авлигын эсрэг НҮБ-ын конвенцын Оролцогч талуудын дээд хэмжээний 10 дугаар чуулганд Авлигатай тэмцэх газрын дарга, тэргүүн комиссар З.Дашдаваа тэргүүтэй төлөөлөгчид оролцож байр сууриа илэрхийлэн, БНХАУ-ын Хянан шалгах хорооны удирдлагын төлөөлөгчидтэй хоёр талт уулзалт хийж эрүүгийн хэрэг мөрдөн шалгах ажиллагааны хүрээнд хамтран ажиллаж мэдээлэл шуурхай солилцох арга хэмжээ авахаар, мөн Малайз Улсын Авлигын эсрэг хорооны Ерөнхийлөгч Дато Мохд Хафез Бин Назартай уулзаж, 2024 оны эхний хагаст Малайз улсад зочлон, хамтын ажиллагааны “Санамж бичиг” байгуулахаар харилцан тохирлоо.
 - 2023 оны 3 дугаар сарын 28-ны өдөр НҮБ-ын Мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх албаны Зүүн өмнөд Ази, Номхон далайн бүс нутгийн Авлигатай тэмцэх хэлтсийн зөвлөх Хатагтай Анника Витес, Хилийн удирдлагын зохицуулагч Хатагтай Валентина Панциери, Үндэстэн дамнасан зохион байгуулалттай гэмт хэргийн шинжээч Ноён Лоренцо Пиациентини нарыг,
 - 2023 оны 8 дугаар сарын 31-ний өдөр АТГ-ын Дэд дарга, Дэлхийн банкны Шударга байдлын дэд ерөнхийлөгчийн газрын Бүс нутгийн менежер Ноён Ришелию Ломакс, Самуэл Бвана нарыг,
 - 2023 оны 9 дүгээр сарын 14-ний өдөр АНУ-ын Маршалын албаны Олон Улсын мөрдөн шалгах ажиллагааны хэлтсийн дэд маршал Карлос Гриффит, Олон Улсын гүйцэтгэх ажлын хэлтсийн ахлах мөрдөгч Алфред Целес, АНУ-ын ЭСЯ-ны Бүс нутгийн аюулгүй байдлын атташе Жоел Ортез нарыг,
 - 2023 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдөр АНУ-ын Хууль зүйн яамны Олон улсын Прокурорын хөгжлийн туслалцаа, сургалтын албаны Ази, Номхон далайн бүс нутгийн захирал Еи Тин Воо тэргүүтэй Холбооны мөрдөх товчоо, Мансууруулах бодис, хууль сахиулах асуудал хариуцсан товчооны төлөөлөгчдийг хүлээн авч уулзан, Монгол Улсын авлигын эсрэг хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ, ололт, үр дүнгийн талаар танилцуулж, хамтын ажиллагааны талаар харилцан мэдээлэл, санал солилцов.
 - 2023 оны 2 дугаар сарын 1-ний өдөр Олон улсын эрх зүйн хөгжлийн байгууллагатай хамтран “Тогтолцооны шударга, ил тод байдлыг хангах нь” төсөл хэрэгжүүлж буй Олон улсын эрх зүйн хөгжлийн байгууллага (IDLO)-ын суурин төлөөлөгч Стивен Кенттэй уулзалт хийж төслийн хэрэгжилтийн талаар, 2023 оны 5 дугаар сарын 12-ны өдөр Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Х.Нямбаатарын урилгаар манай улсад авлигатай тэмцэх асуудалд туршлага, зөвлөгөө өгөхөөр ирсэн “Транспэрэнси интернэшнл” олон улсын байгууллагын үүсгэн байгуулагч, доктор Петер Айгентай уулзаж, хамтын ажиллагааны талаар санал солилцсон байна.

2023 оны 6 дугаар сарын 5-12-ны өдрүүдэд БНКазУ-д зохион байгуулагдсан Евро-Азийн мөнгө угаахтай тэмцэх бүлгийн 38 дахь удаагийн чуулга уулзалтад оролцож, Монгол Улсын ФАТФ-ын өмнө хүлээсэн үүрэг, тус байгууллагын зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хамгаалав.

2023 оны 2 дугаар сарын 14-ний өдөр Европын аюулгүй байдал, хамтын ажиллагааны байгууллагын Эдийн засаг, хүрээлэн буй орчны асуудал эрхэлсэн зохицуулагч Игли Хасанитай уулзалт хийж авлигатай тэмцэх чиглэлээр Монгол Улсын Засгийн газар, Авлигатай тэмцэх газраас авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ, бодлогын талаар дэлгэрэнгүй танилцуулж, талууд

цаашид авлигаас урьдчилан сэргийлэх, хөрөнгө орлогын мэдүүлэг хянан шалгах болон авлигын гэмт хэрэг мөрдөн шалгах чиг үүрэгтэй албан хаагчдыг сургах, чадавхийг сайжруулах, гадаад улсаас хөрөнгө буцаах чиглэлд харилцан туршлага солилцож, хамтран ажиллахаар тохиролцов. Уулзалтаар харилцан тохиролцсоны дагуу Европын аюулгүй байдал, хамтын ажиллагааны байгууллагын Эдийн засаг, орчны асуудал хариуцсан зөвлөх Гурбан Бабаев, Лорензо Риласциати, Максим Мишалов Драгуновтай авлигатай тэмцэх үйл ажиллагааны чиглэлээр хамтран ажиллах санал солилцох цахим уулзалтыг 2023 оны 4 дүгээр сарын 17-ны өдөр хийж, тус чиглэлд хамтарсан төсөл хэрэгжүүлэхээр ярилцаж тодорхой шийдэлд хүрэв.

2023 оны 3 дугаар сарын 15-ны өдөр Австрали Улсаас БНХАУ-д суугаа Элчин Сайдын яамны Австралийн Холбооны Цагдаагийн газрын төлөөлөгч ахлах ажилтан Роб Харрисон (Зөвлөх) болон Гадаад харилцааны ажилтан Жефф Коклес (нэгдүгээр нарийн бичгийн дарга) нартай уулзалт хийж, цаашдын хамтын ажиллагааны талаар санал солилцон хүний нөөцийг чадавхжуулах чиглэлд тодорхой арга хэмжээ зохион байгуулахаар, 2023 оны 6 дугаар сарын 7-ны өдөр Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын Зүүн Европ, Төв Азийн авлигын эсрэг сүлжээний Ерөнхий зохицуулагч Хатагтай Олга Савран тэргүүтэй төлөөлөгчидтэй цахим уулзалт хийж, 2023, 2024 оны Монгол Улсын оролцоо, 2024 онд гүйцэтгэх Истанбулын Авлигын эсрэг тавдугаар мониторинг ажиллагаа, санхүүгийн болон үйл ажиллагааны тодорхой асуудлаар ярилцлаа.

2023 оны 7 дугаар сарын 5-ны өдөр ОУВС-гийн ажлын баг Монгол Улсад ажилласантай холбогдуулан Монгол Улс дахь суурин төлөөлөгч Ноён Сеок Хюн Юн, Хуулийн хэлтсийн ахлах зөвлөх Хатагтай Тина Буржайлиани нарыг хүлээн авч уулзан Монгол Улс дахь авлигын ерөнхий нөхцөл байдал, 2022-2023 онд хийж гүйцэтгэсэн үйл ажиллагааны мэдээлэл, шаардлагатай бусад асуудлаар тодруулга өглөө.

2023 оны 8 дугаар сарын 18-ны өдөр Монгол Улсад хэрэгжүүлж буй “Хамтын ажиллагааны дунд хугацааны хөтөлбөр (2021-2027)”-ийн хүрээнд Европын холбооны төлөөлөгчид нь 2024 оноос 2 жилийн хугацаанд хууль зүйн салбарт хэрэгжүүлэх шинэчлэлийн шинэ хөтөлбөрийг боловсруулахтай холбогдуулан Европын холбооны төлөөлөгчидтэй зөвлөлдөх уулзалт хийж, байгууллагын үйл ажиллагааг танилцуулан, санал солилцов.

Түүнчлэн НҮБ-ын Мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх албанаас Монгол Улсын хууль сахиулах салбарын хүний нөөцийг чадавхжуулах чиглэлд урт хугацааны төсөл хэрэгжүүлэх болсонтой холбогдуулан 2023 оны 10 дугаар сарын 31-ний өдөр тус албаны Үндэстэн дамнасан зохион байгуулалттай гэмт хэрэгтэй тэмцэх шинжээч Ноён Лорензо Пиациентини болон албаны хүмүүстэй болон 2023 оны 11 дүгээр сарын 13-ны өдөр НҮБ-ын Шүүгч, өмгөөлөгчдийн хараат бус байдлын асуудал хариуцсан НҮБ-ын Тусгай илтгэгч Хатагтай Маргарет Саттертуэйг хүлээн авч уулзан, тус байгууллагын үйл ажиллагааг танилцуулж мэдээ, мэдээлэл, санал харилцан солилцлоо.

Дараах олон улсын хурал, зөвлөгөөн, чуулганд эрх бүхий албан хаагчид оролцож, авлигатай тэмцэх чиглэлээр олон улс, бус нутаг, тодорхой улс орнуудаас хэрэгжүүлж байгаа ажил, арга хэмжээ, олон улсын болон улс хоорондын хамтын ажиллагаа, сайн туршлагатай танилцахын зэрэгцээ гадаад улсаас хөрөнгө буцаасан Монгол Улсын туршлагын талаар танилцуулах, илтгэл хэлэлцүүлэх, холбогдох талуудтай олон талт болон хоёр талт уулзалтуудыг хийж, үр дүнтэй ажиллалаа. Үүнд:

- 2023 оны 2 дугаар сард зохион байгуулагдсан Олон улсын санхүүгийн гэмт хэрэгтэй тэмцэх алба (FATF), Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллага (OECD)-ын Татварын гэмт хэрэг мөрдөн шалгах олон улсын сургууль болон Итали Улсын Санхүү, эдийн засгийн яамны харьяа хууль сахиулах байгууллагаас Хөрөнгө буцаах чиглэлийн чуулган;
- 2023 оны 3 дугаар сард НҮБ-ын Мансууруулах бодис гэмт хэрэгтэй тэмцэх албаны “Абу Дабигийн тунхаг хөтөлбөр”-ийн хүрээнд Тайланд улсад зохион байгуулагдсан олон улсын семинар;
- 2023 оны 5 дугаар сарын 9-11-ний өдрүүдэд Филиппин Улсад зохион байгуулагдсан Ази, Номхон далайн бүс нутгийн Авлигын эсрэг санаачилгын 11 дүгээр бүс нутгийн чуулган;
- 2023 оны 5 дугаар сарын 18, 19-ний өдрүүдэд зохион байгуулсан НҮБ-ын Мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх албанаас “Торгоны зам” эдийн засгийн бүсийн авлигын эсрэг мэргэжилтнүүдийн сүлжээний 3 дахь удаагийн хурал;
- 2023 оны 6 дугаар сарын 26, 27-ны өдрүүдэд Дэлхийн банкнаас АНУ-д зохион байгуулагдсан Хөгжлийн төлөөх Авлигатай тэмцэх ажиллагааны дэлхийн форум;

- 2023 оны 7 дугаар сарын 11-13-ны өдрүүдэд Австри Улсад зохион байгуулагдсан Авлигын эсрэг хууль сахиулах байгууллагуудын Дэлхий нийтийн сүлжээ (GlobE)-ний Дөрөвдүгээр чуулган;
- 2023 оны 7 дугаар сарын 17, 18-ны өдрүүдэд Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын Зүүн Европ, Төв Азийн Авлигын эсрэг сүлжээ (ACN)-ний Истанбулын арга хэмжээний төлөвлөгөө (IAP)-ны тавдугаар мониторинг ажиллагааны бэлтгэл ажлын хүрээнд Төв Ази болон Монгол Улсад зориулан Франц Улсад зохион байгуулагдсан сургалт-арга хэмжээ;
- 2023 оны 9 дүгээр сард БНКаЗУ-д зохион байгуулсан Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын Зүүн Европ, Төв Азийн авлигын эсрэг сүлжээний 13 дугаар Хууль сахиулагчдын уулзалт;
- 2023 оны 11 дүгээр сарын 24-ний өдөр Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын Зүүн Европ, Төв Азийн авлигын эсрэг сүлжээнээс зохион байгуулсан “Бизнесийн шударга байдлын бүлэг”-гийн цахим хурал;
- 2023 оны 11 дүгээр сарын 28-ны өдрөөс 12 дугаар сарын 1-ний өдрүүдэд Бүгд Найрамдах Австри Улсын Вена хотноо зохион байгуулагдсан Интерполын Ерөнхий Ассамблейн 91 дүгээр чуулган;
- 2023 оны 12 дугаар сарын 4-ний өдөр зохион байгуулагдсан Авлигатай тэмцэх байгууллагын олон улсын сүлжээний 13 дугаар Ерөнхий чуулган.

АТГ-аас авлигын гэмт хэрэгтэй тэмцэх, хөрөнгө буцаан олгох чиглэлээр хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаа, үр дүнгийн талаар олон улсын форум, хуралд танилцуулж, сайн туршлага солилцов. Үүнд:

- 2023 оны 9 дүгээр сарын 14, 15-ны өдрүүдэд БНЧУ-ын Прага хотноо зохион байгуулагдсан Европын аюулгүй байдал, хамтын ажиллагааны байгууллага (ЕАБХАБ)-ын Эдийн засаг, байгаль орчны хэмжигдэхүүний асуудлаарх форумд;
- 2023 оны 10 дугаар сарын 4-ний өдөр Европын Аюулгүй байдал, хамтын ажиллагааны байгууллага (ЕАБХАБ)-аас Австри Улсын Вена хотод зохион байгуулсан “Сайн засаглалыг дэмжих замаар бүс нутгийн аюулгүй байдал тогтвортой байдлыг хангах нь: байгаль орчин, авлига, мөнгө угаах гэмт хэрэг хоорондын уялдаа холбоо” сэдэвт хуралд;
- 2023 оны 11 дүгээр сарын 29-ний өдрөөс 12 дугаар сарын 1-ний өдрүүдэд Тайланд улсад зохион байгуулагдсан Ази, Номхон далайн орнуудын хөрөнгө буцаах байгууллага хоорондын сүлжээ (ARIN-AP)-ний Жилийн Бүгд хуралд.

Авлигын эсрэг НҮБ-ын конвенцийн хэрэгжилтийн хяналтын механизмын 1, 2 дугаар үе шат дуусгавар болж байгаатай холбогдуулан НҮБ-ын Мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх албанаас хяналтын механизмын дараагийн үе шатыг эхлүүлэх хэрэгцээ, шаардлагыг тодорхойлох, механизмыг боловсронгуй болгох чиглэлээр асуумжийн ирүүлсний дагуу холбогдох мэдээллийг бэлтгэн хүргүүлээд байна.

НҮБ-ын Мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх албанаас Авлигын эсрэг НҮБ-ын конвенцын II болон V бүлгийн Монгол Улстай холбогдох хэрэгжилтийн хураангуй тайланг хүлээн аваад байна.

Албан хаагчдын мэргэжлийн үр чадварын түвшинг дээшлүүлж, гадаад орны туршлагаас суралцуулах чиглэлээр:

Албан хаагчдын мэргэжлийн мэдлэгийг дээшлүүлэх чиглэлээр гадаад улс орон, олон улсын байгууллагаас зохион байгуулагдах сургалтуудад албан хаагчдыг өргөнөөр хамруулах бодлого баримтлан ажиллалаа. 2023 онд дараах сургалтуудад албан хаагчдыг биечлэн болон цахимаар хамруулан суралцуулав. Үүнд:

- 2023 оны 1 дүгээр сарын 9-13-ны өдөр, 2023 оны 3 дугаар сарын 17-24-ний өдрүүдэд БНХАУ-ын Засаг захиргааны онцгой бүс Хонконгийн Авлигын эсрэг бие даасан хорооноос зохион байгуулсан Авлигаас урьдчилан сэргийлэх чиглэлийн тусгайлсан сургалтад 31 албан хаагчийг;
- Авлигын эсрэг олон улсын байгууллага хоорондын холбооноос зохион байгуулсан “Авлигын хэрэг илрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх, мөрдөн шалгах санхүүгийн шинжлэх ухаан” сэдэвт цахим сургалтад байгууллагын 6 албан хаагчийг;

- 2023 оны 3 дугаар сарын 13-ны өдөр Дэлхийн банк, НҮБ-ын Мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх албаны хамтарсан "Хулгайлагдсан хөрөнгийг буцаан авах санаачилга (StAR)" хөтөлбөрийн хүрээнд "Үндэстэн дамнасан гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор хуулийн этгээд, эрх зүйн бусад бүтцүүдийг хянан шинжлэх нь" (Эцсийн өмчлөгчийг тодорхойлох) сэдэвт вебинарт 30 албан хаагчийг;
- 2023 оны 4 дүгээр сарын 17-28-ны өдрүүдэд АНУ-ын ЭСЯ-аас зохион байгуулсан "Цахим гэмт хэргийн мөрдөн шалгах ажиллагаа" сэдэвт сургалтад 2 албан хаагчийг;
- 2023 оны 4 дүгээр сарын 30-ны өдрөөс 5 дугаар сарын 7-ны өдрүүдэд АНУ-ын Хууль сахиулах олон улсын академиас Тайланд Улсад зохион байгуулсан "Хөрөнгө буцаах ажиллагаа ба мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй тэмцэх нь" сэдэвт сургалтад 2 албан хаагчийг;
- 2023 оны 5 дугаар сарын 1-3-ны өдрүүдэд АНУ-ын Төрийн департаментын Аюулыг бууруулах хамтын ажиллагааны алба, Номхон далайн баруун хойд эргийн үндэсний лаборатори (PNNL) болон Дэлхийн гаалийн байгууллагын (ДГБ) мэргэжилтнүүдтэй хамтран зохион байгуулсан "Цөмийн зэвсгийг үл дэлгэрүүлэх, хориг арга хэмжээнээс зайлсхийхийн эсрэг болон Мөнгө угаах явдалтай тэмцэх нь" сэдэвт сургалтад 3 албан хаагчийг;
- 2023 оны 5 дугаар сарын 31, 2023 оны 6 дугаар сарын 6-ны өдрүүдэд НҮБ-ын Мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх албаны Авлигатай тэмцэх хууль сахиулах байгууллагын дэлхийн сүлжээнээс зохион байгуулсан "Криптовалют", "Кэйс судлал" сэдэвт цахим сургалтад 5 албан хаагчийг;
- 2023 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрөөс 6 дугаар сарын 2-ны өдрүүдэд БНСУ-ын Сөүл хотод зохион байгуулагдсан Ази, Номхон далайн орнуудын хөрөнгө буцаах байгууллага хоорондын сүлжээ (ARIN-AP)-ний бүс нутгийн хууль сахиулах албан хаагчдын сургалтад 2 албан хаагчийг;
- 2023 оны 7 дугаар сарын 17-18-ны өдрүүдэд Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын Зүүн Европ, Төв Азийн Авлигын эсрэг сүлжээ (ACN)-ний Истанбулын арга хэмжээний төлөвлөгөө (IAP)-ны тавдугаар мониторинг ажиллагааны бэлтгэл ажлын хүрээнд Төв Ази болон Монгол Улсад зориулсан сургалт Франц Улсын Парис хотноо зохион байгуулагдсан сургалтад АТГ, УЕПГ, СЯ-ны 3 төлөөлөгчийг;
- 2023 оны 8 дугаар сарын 31, 9 дүгээр сарын 1-ний өдрүүдэд НҮБ-ын Мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх алба (UNODC), Авлигын эсрэг олон улсын академи (IACA) болон Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллага (OECD)-аас Авлигыг зөв хэмжих, авлигыг хэмжих өгөгдлүүдийг ашиглах талаар дэлхий нийтийн цахим сургалтад 6 албан хаагчийг;
- 2023 оны 9 дүгээр сарын 28, 10 дугаар сарын 5-ны өдрүүдэд НҮБ-ын Мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх албаны Авлигатай тэмцэх хууль сахиулах байгууллага хоорондын дэлхийн сүлжээ (GlobE)-ээс зохион байгуулсан "Интернет мөрдлөг ба нээлттэй эх сурвалж" сэдэвт хоёр шат бүхий цахим сургалтад 15 албан хаагчийг;
- 2023 оны 10 дугаар сарын 5-11-ний өдрүүдэд БНХАУ-ын Засаг захиргааны онцгой бүс Хонгконгийн Авлигын эсрэг бие даасан хорооноос зохион байгуулсан "Томоохон төсөл хөтөлбөрт авлигатай тэмцэх ажиллагаа" сэдэвт олон улсын сургалтад 2 албан хаагчийг;
- 2023 оны 10 дугаар сарын 16-19-ний өдрүүдэд ОУВС-гийн Кавказ, Төв Ази, Монгол Улсын бүс нутгийн хүний нөөцийн хөгжлийн төвөөс Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Алматы хотноо зохион байгуулсан "Авлигатай тэмцэх нь: Эрх зүй, бүтэц зохион байгуулалт, стратегийн чиг хандлага" сэдэвт сургалтад 2 албан хаагчийг;
- Мөн Дэлхийн банк болон НҮБ-ын Мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх албаны Хулгайлагдсан хөрөнгө буцаах санаачилга (StAR)-тай хамтран тус санаачилгын зөвлөх багш, санхүүгийн салбарын ахлах шинжээч Найжел Бартлетт, Лиза Боствик, Жонатон Бентон, Фредерик Раффрэй нарын 2023 оны 5 дугаар сарын 15-19-ний өдрүүдэд удирдан зохион байгуулсан "Санхүүгийн мөрдөн шалгах ажиллагааны сургагч багш бэлтгэх сургалт"-д ЦЕГ, УЕПГ, ДХИС болон Авлигатай тэмцэх газрын нийт 26 албан хаагчийг хамруулан АТГ-ын Олон нийтийн төвд амжилттай зохион байгуулав.

- АНУ-ын Номхон далайн командлалын дэргэдэх “Ази-Номхон далайн аюулгүй байдлын судалгааны төв”-өөс 2023 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдрөөс 6 дугаар сарын 30-ны өдрүүдэд зохион байгуулж Аюулгүй байдлын цогц хамтын ажиллагааны олон улсын сургалтад 1 албан хаагч суралцаж төгссөн.
- БНЭУ-ын ЭСЯ-тай хамтран тус байгууллагын албан хаагчдыг чадавхжуулах, сургалтын тэтгэлэгт хөтөлбөрт хамруулах ажлыг зохион байгуулж байна.

Олон улсын байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлж байгаа төсөл, хөтөлбөр:

АНУ-ын Төрийн департаментын дэргэдэх Хар тамхи, мансууруулах бодистой тэмцэх, хууль сахиулах асуудал эрхэлсэн газрын санхүүжилтээр “Монгол улсын институцийн шударга, ил тод байдал” төсөл (2021-2024)-ийг хэрэгжүүлж байгаа Олон улсын хөгжлийн эрх зүйн байгууллага (IDLO)-ын суурин төлөөлөгчтэй Дэд дарга, эрхэлсэн комиссар Г.Азжаргал тэргүүтэй эрх бүхий албан тушаалтнууд уулзаж, төслийн хэрэгжилтийн талаар санал солилцов. Тус төслийн хүрээнд 2023 оны 6 дугаар сарын 24-ний өдрөөс 7 дугаар сарын 1-ний өдрүүдэд Сингапур Улсын Хууль сахиулах, яллах, шүүн таслах чиг үүрэг бүхий байгууллагатай уулзаж, туршлага судлан, хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхээр болов.

Дэлхийн банкны санхүүжилтээр хэрэгжүүлж буй “Ухаалаг засаг 2” төслийн хүрээнд Авлигатай тэмцэх газрын дэд дарга, эрхэлсэн комиссар Г.Азжаргал тэргүүтэй төлөөлөгчид 2023 оны 3 дугаар сарын 28-ны өдөр тус төслийн Ажлын хэсгийн ахлагч Сиу Чью Күек, дэд ахлагч Женнифер Гуй, ахлах зөвлөх Себастиан Фуу нартай уулзалт хийж төслийн явцын талаар мэдээлэл өгч, цаашид төслийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх ажиллагаанд идэвхтэй хамтран ажиллахаар тохирлоо.

Авлигатай тэмцэх газрын дарга, тэргүүн комиссар З.Дашдаваа тэргүүтэй албан тушаалтнууд 2023 оны 3 дугаар сарын 30-ны өдөр НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн Монгол Улс дахь суурин төлөөлөгч хатагтай Илэйн Конкиевичтэй хийсэн уулзалтаар цаашдын хамтын ажиллагааны талаар санал солилцон авлигын эсрэг чиглэлд хамтран төсөл хэрэгжүүлэхээр тохирсны дагуу холбогдох төслийн саналыг, мөн БНСУ-ын Олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллага (КОЙКА)-ын санхүүжилтээр хүний нөөцийг чадавхжуулах чиглэлээр 2025-2028 онд хэрэгжүүлэх төслийн саналыг бэлтгэн Сангийн яаманд хүргүүлээд байна.

Базелийн Засаглалын хүрээлэнгээс гаргасан “Үндэслэлгүй хөрөнгөжилт: Тайлбарлагдаагүй хөрөнгийг зохицуулах хууль тогтоомж боловсруулагчдад зориулсан гарын авлага” номыг зохиолч Эндоью Дорнбьерертэй холбогдон орчуулах тусгай зөвшөөрөл авсны дагуу номын орчуулгыг хүргүүлж, нийтэд үнэ төлбөргүй түгээх эрхийг авав. <https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:share:7055107146522222592/>

Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын Истанбулын авлигатай тэмцэх 5 дугаар шатны мониторингийн асуумжийн дагуу төрийн болон бусад байгууллагуудаас ирүүлсэн холбогдох мэдээллийг нэгтгэн боловсруулж, хүргүүлээд байна.

Самао Улсын Авлигын эсрэг НҮБ-ын конвенцын хэрэгжилтийг үнэлэх ажлын хүрээнд НҮБ-ын Мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх албатай харилцан холбогдох тайланг тайланг үнэлж байна.

Авлигын эсрэг НҮБ-ын конвенцын II, V бүлгийн хэрэгжилтийн тайлангийн төслийг үнэлгээнд оролцогч талууд болох Сингапур, Буркино Фасо Улсын шинжээчид зөвшөөрснийг мэдэгдсэн. Авлигын эсрэг НҮБ-ын конвенцын үнэлгээний механизмын удирдамжийн 38 дахь хэсэгт “Гишүүн улс нь улсынхаа үнэлгээний тайланг, эсхүл түүний зарим хэсгийг олон нийтэд нээлттэйгээр нийтлэх бие даасан эрхээ хэрэгжүүлэх нь зүйтэй” гэж заасан. Авлигын эсрэг НҮБ-ын конвенцын хэрэгжилт, хяналт шинжилгээг дэмжих чиглэлээр ажилладаг олон улсын иргэний нийгмийн байгууллагуудын сүлжээ болох “Авлигын эсрэг НҮБ-ын конвенцын эвсэл”-ээс дээр дурдсан тайлан болон Конвенцын хэрэгжилтийг тайлагнахтай холбоотой үйл явцыг олон нийтэд ил тод мэдээлэх амлалтад нэгдэх хүсэлтийг ирүүлсний дагуу тус амлалтад нэгдсэн.

Авлигын эсрэг НҮБ-ын конвенцын үнэлгээний механизмын удирдамжийн 38 дахь хэсэгт заасныг болон “Авлигын эсрэг НҮБ-ын конвенцын эвсэл”-ээс гаргасан ил тод байдлын амлалтад нэгдсэний дагуу Авлигын эсрэг НҮБ-ын конвенцын II, V бүлгийн хэрэгжилтийн

тайлан болон өөрийн үнэлгээний тайланг НҮБ-ын Мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх албаны болон Авлигатай тэмцэх газрын албан ёсны цахим хуудсанд хуудсанд байршуулав.

Гурав. Авлигаас урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх ажлын чиглэлээр

Авлигын эсрэг хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.1 дэх хэсэгт заасан “улсын хэмжээнд авлигын эсрэг олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах, үйл ажиллагааг нь уялдуулан зохицуулах, нэгдсэн хөтөлбөр боловсруулах, арга зүйн удирдлагаар хангах, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих” чиг үүргийн хүрээнд доорх ажлуудыг хийж гүйцэтгэлээ:

Иргэдэд авлигыг үл тэвчих, үл эвлэрэх хандлагыг төлөвшүүлж, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийн хажуугаар дуугүй өнгөрөхгүй байх, авлигатай тэмцэхэд хүн бүрийн оролцоо чухлыг сурталчлах, оролцоог нэмэгдүүлэх замаар хүнд суртал, чирэгдэл, сонирхлын зөрчил, авлигын эрсдэлийг бууруулах, Засгийн газрын “Авлигатай тэмцэх таван үйл ажиллагаа”-ны хүрээнд шүгэл үлээхийг уриалсан “Үгүй гэж хэлээд өөрчилье” уриатай авлигын эсрэг “...Нэгдье” соён гэгээрүүлэх аяныг улсын хэмжээнд зохион байгуулав.

Энэхүү аянд Засгийн газрын гишүүд, яам, агентлагийн удирдлага, нутгийн өөрөө удирдах болон захиргааны байгууллага, албан хаагчид, Соёл урлагийн их сургууль, ҮБХИС, ДХИС, МҮХАҮТ-ын дэргэдэх Бизнесийн ёс зүйн төв, Монголын хөлбөмбөгийн холбоо, Олон суваг дамжуулагчдын холбоо, “Бэлтгэл офицерын соёмбо холбоо” зэрэг ТББ, CU, GS25, Caffe bene, TOM N TOMS, Ice mark, Номин, И март, “Сансар сүлжээ” дэлгүүр, Гэрэл медиа холдинг, Мобиком, Скайтел, Ж мобайл, “Зүүн Мандал Агро”, “Сүү”, “Шунхлай”, “Магнай трэйд”, “Петровис”, “ЖиСиДеКо”, “ДиЭмСкай” зэрэг хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж, байгууллагууд хамтран ажиллалаа.

Аяны хүрээнд инфлюсер (нөлөөлөгч), маркетингийн агентлагуудыг татан оролцуулж, тэднээр дамжуулан авлигын эсрэг олон нийтийг уриалсан, түүний хор хөнөөлийг таниулсан агуулга бүхий 7 видео контент, 4 нийтлэл, 1 пранк, 1 санал асуулга, 1 судалгаа, мэдээллийг тэдгээрийн цахим хуудсаар дамжуулан олон нийтэд сурталчлах ажлыг зохион байгуулж, авлигын эсрэг “Нэгдье” нөлөөллийн аянд төр, хувийн хэвшлийн байгууллага нэгдэж буйг харуулсан 2 минутын цуврал 12 контент хийж, 10 цуврал видео, нийт 22 төрлийн видео хийж аяныг сурталчилсан байна. Мөн 20 социал постерын загвар боловсруулан олон нийтэд цувралаар хүргэв.

Олон улсын хүүхдийн эрхийг хамгаалах өдрийг тохиолдуулан “Ирээдүйнхээ төлөө НЭГДЬЕ” өдөрлөгийг 2000 гаруй иргэн оролцуулж, Сүхбаатарын талбай, Үндэсний цэцэрлэгт зохион байгуулж, иргэд, олон нийтэд авлигыг мэдээлэх, авлигын хор хөнөөлийг ухуулан таниулах агуулга бүхий 10000 ширхэг брошюр, зурагт хуудас зэргийг тараасан.

2023 оны 6 дугаар сарын 3-ны өдөр зохион байгуулагдсан “Автомашингүй өдөр” Нийслэлийн Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах салбар зөвлөл болон Нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газартай хамтран “Улаанбаатар марафон-2023” арга хэмжээг “Эрүүл бие, эрүүл нийгмийн төлөө НЭГДЬЕ” уриан дор хамтран зохион байгуулав. Тус марафонд 5000 гаруй иргэнийг хамруулж, өдөрлөгийн арга хэмжээний зохион байгуулалтын арга хэмжээнд 200 гаруй оюутан, залуусыг оролцуулав.

Сэлэнгэ аймгийн Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх салбар зөвлөлтэй хамтран дээрх орон нутагт “Эрүүл бие, эрүүл нийгмийн төлөө НЭГДЬЕ” уриан дор зохион байгуулав.

“Улаанбаатар төмөр зам” ХНН-ийн Гэмт хэрэг, авлигаас урьдчилан сэргийлэх зөвлөл, Тээврийн цагдаагийн албаны Төмөр замын цагдаагийн газартай хамтран “Мэдээлэл сурталчилгааны галт тэрэг” аяныг зохион байгуулсан нь үр дүнтэй ажил, арга хэмжээ боллоо.

Чойр, Сайншанд, Замын-Үүд, Сүхбаатар, Дархан, Эрдэнэт зэрэг төмөр замын зангилаа, өртөө, Орхон аймаг, Төв аймаг, Дорноговь аймаг, Дорноговь аймгийн Зам-Үүд сум, Сонгинохайрхан дүүрэгт ажиллаж, илэрсэн зөрчил, дутагдлыг арилгуулах, авлигын эсрэг үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх, сургалт мэдээлэл хийх, зөвлөгөө-арга зүйн туслалцаа үзүүлэх ажлыг зохион байгууллаа.

“Шударга ёсны үзэл санааг төлөвшүүлэн, олон нийтийг соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааг үе шаттай зохион байгуулж, авлигын эсрэг боловсролыг дээшлүүлэх зорилгоор 2022 онд нийслэлийн болон орон нутгийн ерөнхий боловсролын 10 сургуульд байгуулсан “Шударга ёсны клуб”-ын үйл ажиллагааг Сонгинохайрхан дүүргийн ерөнхий боловсролын 65 дугаар сургууль дэмжиж, “Шударга ёсны клуб”-ыг байгуулан Бангладеш улсын “Эхчүүдийн уулзалт” тэргүүн туршлагыг нэвтрүүлсэн.

Шударга ёсны үзэл санааг төлөвшүүлэн, олон нийтийг соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааг үе шаттай зохион байгуулж, авлигын эсрэг боловсролыг дээшлүүлэх зорилгоор “Шударга ёсны клуб”-ын үйл ажиллагаанд мэргэжлийн туслалцаа, арга зүйн зөвлөгөө, мэдээлэл өгөх, сургалт, сурталчилгаа хийх ажлыг хамтран зохион байгуулж, “Хүүхдийн шударга байдлын үнэлгээ-2023” судалгаанд тухайн сургуулиудын сурагчдыг хамруулсан нь онцлог байлаа. Судалгааны дүнгээр тухайлбал, ерөнхий боловсролын 12 дугаар сургуулийн сурагчдаас авсан 2020, 2022 оны судалгааны дүнгээс үзэхэд 2020 онд шударга байдлын түвшин 3.62 байсан бол 2022 онд 4.05 болж, 2020 оноос 0.43 пунктээр өссөн үзүүлэлттэй байгаа нь клубын үйл ажиллагаа үр дүнтэй байгааг харуулах үзүүлэлт гэж үзэж байна.

“Сэтгэл судлалын үндэсний төв” ТББ-тай хамтран дээрх сургуульд суралцагчдын эцэг, эх, зохион байгуулагч, багш нарын төлөөлөл 110 хүнийг оролцуулан “Шударга ёсны боловсрол: Эцэг эхчүүдийн оролцоо” чөлөөт уулзалт, ярилцлагыг хүүхдийн шударга байдал, шударга, зөв хүн болж төлөвшихөд эцэг эхийн оролцоо, үүрэг, харилцаа, хандлага, хүүхдэд шударга ёсны талаар заах талаар ярилцсан нь үр дүнтэй байлаа.

АШУҮИС-ийн харьяа Сувилахуйн сургууль, ДХИС, Монгол-Германы хамтарсан Ашигт малтмал, технологийн их сургууль, МУИС-ийн Шинжлэх ухааны сургууль, ҮБХИС-ийн нийт 820 оюутан, суралцагч, 21 багшийг хамран оролцуулсан “Өнөөдрийг маргаашийн бахархал болгоё” соён гэгээрүүлэх өдөрлөгийг амжилттай зохион байгуулсан ба ҮБХИС, ШУТИС-ийн харьяа Хэрэглээний шинжлэх ухааны сургууль, АШУҮИС, МУИС-ийн Бизнесийн сургуульд “Шударга ёсны клуб”-ыг нээгээд байна.

“Шударга ёсны клуб” байгуулсан ҮБХИС, ШУТИС-ийн харьяа Хэрэглээний шинжлэх ухааны сургууль, АШУҮИС, МУИС-ийн Бизнесийн сургуулийн 78 гишүүн (оюутан)-ийг хамруулсан нээлттэй өдөрлөгийг зохион байгуулж, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааг танилцуулж, “Шударга ёсны клуб”-ээр дамжуулан 2024 онд зохион байгуулах ажил, арга хэмжээний төслийг боловсруулав.

Глобал удирдагч их сургууль, Хууль зүйн сургуультай хамтран тус сургуулийн 2-4 дүгээр курсийн 122 оюутныг хамруулан авлигын гэмт хэргийн талаар мэтгэлцээнийг зохион байгууллаа. Энэхүү мэтгэлцээнийг зохион байгуулснаар оюутнууд бодит хэрэг, маргаанд хэргийн оролцогчийн байр сууринаас хандан тодорхой нөхцөл байдалд үнэлгээ өгөх, дүгнэлт гаргах, хууль зүйн үндэслэл бүхий тайлбар хийх зэргээр оролцсоноор авлигын эсрэг хууль тогтоомжийн талаарх мэдлэг, хууль хэрэглэх ур чадвар нь тодорхой хэмжээнд нэмэгдсэн сонирхолтой, ач холбогдол бүхий арга хэмжээ боллоо.

Төрийн байгууллагын 2022 оны авлигын эсрэг үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний биелэлтийг үнэлэх ажлыг зохион байгуулав. 2022 онд аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газрын авлигын эсрэг үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн үнэлгээний дундаж 70.1 хувь, яамдынх 55.7 хувь, агентлагууд 53.2 хувьтай, 2023 оны эхний хагас жилд 21 аймгийн Засаг даргын Тамгын газар 64.9 хувь, нийслэл, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар 40 хувь, яамд 66.4 хувь, агентлаг 65.5 хувийн гүйцэтгэлтэй үнэлэгдэв.

2023 онд авлигын эсрэг үйл ажиллагааны төлөвлөлт хийхдээ нийтлэг байдлаар хэрэгжүүлбэл зохих 5 зорилт, 14 арга хэмжээг санал болгож, нэмэлтээр хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөг цахим санд байршуулах талаар видео хичээл боловсруулж хүргүүлэх зэргээр төрийн байгууллагуудыг мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөөгөөр ханган ажилласан болно.

Авлигын эсрэг хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.2 дахь хэсэгт заасан “авлигын эсрэг олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах, үйл ажиллагааг нь уялдуулан зохицуулах талаар аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг дэх гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх орон тооны бус зөвлөлд үүрэг, чиглэл өгөх;” чиг үүргийн хүрээнд:

Авлига, албан тушаалын гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх дэд зөвлөлийн 2023 оны анхдугаар хуралдааныг зохион байгуулж, 2023 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний төслийг танилцуулж, батлуулах, дэд зөвлөлийн гишүүдийн бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах асуудлыг хэлэлцүүлэв. Хуралдаанаар гарсан шийдвэрийг үндэслэн төлөвлөгөөнд холбогдох саналыг тусгуулан хэрэгжилтийг зохион байгууллаа.

Аймгийн Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах салбар зөвлөл, Засаг даргын Тамгын газрын төлөөлөл болон сургагч багш нарыг оролцуулан цахим уулзалтыг хийж, 2023 онд сургалт, сурталчилгааг зохион байгуулах чиглэлээр санал солилцож, хамтран ажиллаж байна.

Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлийн 2021 оны 03 дугаар тогтоолоор байгуулсан “Авлига, албан тушаалын гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх дэд зөвлөл”-ийн анхны хуралдааныг 2023 оны 05 дугаар сарын 23-ны өдөр зохион байгууллаа. Хуралдаанаар дэд зөвлөлийн 2023 онд хийж хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөг батлав. Төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хангаж, тайлант хугацаанд дараах ажил, арга хэмжээг хэрэгжүүллээ. Үүнд:

- Авлигын эсрэг төлөвлөгөө хэрэгжүүлэгч 77 байгууллагаас “Төрийн байгууллага, албан тушаалтны үйл ажиллагаанд олон нийтийн хяналтыг хэрэгжүүлэх” ажил, арга хэмжээ”-г хэрэгжүүлсэн байдалд дүн шинжилгээ хийхэд 10 нь мэдээллийн ил тод байдлыг сайжруулах чиглэлээр ажиллаж байгаа, 5 нь Шилэн дансны тухай хуульд заасан мэдээллийг ил тод байршуулсан, 14 нь сургалт, сурталчилгаа, уулзалт хэлэлцүүлэг зохион байгуулсан, 2 нь авлигын эсрэг хууль тогтоомжид заасан хориглолт, хязгаарлалтыг зөрчихөөс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр ажиллаж байгаа, 7 нь Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай болон Захиргааны ерөнхий хуульд заасан арга хэмжээг хэрэгжүүлж байгаа, 12 нь хэрэгжүүлэх хугацаа болоогүй, 2 нь тодорхой ажил тайлагнаагүй гэж дүгнэгдсэн.
- Засгийн газрын 2021 оны 109 дүгээр тогтоолоор баталсан “Төрийн байгууллага, албан тушаалтны үйл ажиллагаанд олон нийтийг хяналтыг хэрэгжүүлэх журам”-ыг танилцуулах сургалт, уулзалтыг яам, агентлаг, нийслэл, дүүргийн албан тушаалтнуудыг хамруулан 2023 оны 9 дүгээр сарын 29-ний өдөр зохион байгуулж, журмыг хэрэгжүүлэхэд анхаарах асуудлын талаар хэлэлцэж, улмаар журмыг хэрэгжүүлэх чиглэлээр заавар, арга зүйн зөвлөгөө өгөв.
- Засгийн газрын 2021 оны 109 дүгээр тогтоолоор баталсан “Төрийн байгууллага, албан тушаалтны үйл ажиллагаанд олон нийтийг хяналтыг хэрэгжүүлэх журам”-д өөрчлөлт оруулах тухай Засгийн газрын тогтоолын төслийн санал, танилцуулгыг бэлтгэн Хууль зүй, дотоод хэргийн яаманд хүргүүлсэн.
- Авлигын гэмт хэрэг, зөрчлийн талаар мэдээлэл солилцох уулзалтыг зохион байгуулж хэвших, хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлэх зорилгоор Авлигатай тэмцэх газар, Улсын дээд шүүх, Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, Улсын ерөнхий прокурорын газрын холбогдох албан тушаалтнуудыг оролцуулан мэдээлэл солилцох уулзалтыг 2023 оны 11 дүгээр сарын 10-ны өдөр зохион байгуулсан.

Авлигын эсрэг хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.4 дэх хэсэгт заасан “төрийн бус байгууллага, иргэдээс авлигатай тэмцэх талаар явуулж байгаа үйл ажиллагаа, гаргасан санал, санаачилгыг дэмжин туслах, тэдний оролцоог нэмэгдүүлэх зохион байгуулалтын арга хэмжээ авах;” чиг үүргийн хүрээнд авлигын эсрэг хууль тогтоомж болон Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангах, авлигаас урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх чиглэлээр иргэн, төрийн болон төрийн бус байгууллагатай хамтарч ажиллаж байна. Тухайлбал,

- 2023 онд Авлигын гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, олон нийтийг соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагаанд сэтгүүлч, хэвлэл мэдээллийн байгууллагыг татан оролцуулах, хамтран ажиллах хүрээнд олон улсад нэвтэрсэн, хүнд бус асуудалд чиглэж, учир шалтгааныг тодруулан шийдэх гарцыг бодит жишээ баримтаар үлгэрлэж харуулах буюу шийдлийн сэтгүүл зүйн шинэ чиг хандлагыг танилцуулах, арга туршлагыг нь нэвтрүүлэх зорилгоор МУИС-ийн Сэтгүүл зүй, олон нийтийн харилцааны тэнхимтэй хамтран “Асуудлаас шийдэл рүү” сургалтыг зохион байгууллаа. Сургалтыг “Шийдлийн сэтгүүл зүйн олон улсын байгууллага”-ын сургагч багш Жей Марлон Карр удирдан явуулж, нийт 86 сэтгүүлчийг хамруулав.

- МУИС-ийн Сэтгүүл зүй, олон нийтийн харилцааны тэнхимтэй хамтран “Даяаршлын үеийн хэвлэл мэдээлэл ба олон нийтийн харилцаа” (Global media and Mass communication) сэдэвт олон улсын эрдэм шинжилгээний хурлыг зохион байгуулав. Олон улсын хуралд Монгол, АНУ, Их Британи, Герман, Итали, Дани, Унгар, Хятад, Орос, Энэтхэг, Антигуа ба Барбуда зэрэг 11 улсын их, дээд сургуулийн эрдэмтэн, судлаачид оролцож, даяаршлын үеийн сэтгүүл зүйн сорилт, хуурамч мэдээллээс зайлсхийх шалтгаан, асуудлын биш шийдлийн сэтгүүл зүйд шилжих, өнөөгийн хэвлэл мэдээллийн орчин, сэтгүүлчийн үйл ажиллагаан дахь технологийн онцлог, цахим сэтгүүл зүйн хөгжил, нийгмийн сүлжээний нөлөө зэрэг олон сонирхолтой сэдвээр нийт 15 илтгэл хэлэлцүүлсэн.
- Энэ хүрээнд “Өдрийн сонин”, “Өглөөний сонин”, “Өнөөдөр”, “Зууны мэдээ”, “Монголын мэдээ”, “Үндэсний шуудан” зэрэг 6 өдөр тутмын сонин, Zorig.mn, Zindaa.mn, Zuv.mn, Tsahiur.mn, Ergelt.mn, Ikon.mn, Gogo.mn, News.mn, Eguur.mn, Isee.mn зэрэг 10 сайтад 2018, 2020, 2022 онд нийтлэгдсэн авлига, ашиг сонирхлын сэдэвт мэдээ, мэдээллийн дата цуглуулан боловсруулж, дүн шинжилгээ хийж, “Өдөр тутмын сонинууд болон мэдээллийн сайтууд дахь авлигын сэдэвт мэдээлэлд хийсэн судалгаа”-ны үр дүнг хэлэлцүүлэн “The International journal of global media and mass communication conference” олон улсын сэтгүүлд тус үр дүнг нийтлүүлээ.
- “Монголын хөл бөмбөгийн холбоо” ТББ-тай хамтран ажиллах санамж бичгийн хүрээнд сурталчилгааны материалыг байршуулах, үе үеийн төлөөлөл бүхий багийн тамирчид оролцсон авлигын эсрэг аяны уриалга бүхий (1мин13 сек) шторк хийж, тус холбооны пэйж хуудсанд (Mongolian Football Federation) байршуулан олон нийтэд түгээн сурталчлах ажлыг хамтран зохион байгууллаа. Тус холбооноос зохион байгуулсан "Mobi Premiere League" 23 дугаар тойргийн ээлжит тоглолтын үеэр Спорт дахь авлига, эрх зүйн зохицуулалт, Авлигатай тэмцэх Үндэсний хөтөлбөр, Шүгэл үлээгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөл, шүгэл үлээхийн ач холбогдлыг иргэд, олон нийтэд сурталчлан таниулах, авлига, ашиг сонирхол, шударга бус зүйлийн эсрэг нэгдэх агуулга бүхий ярилцлагыг тоглолтын үеэр шууд эфирээр нийтийн хүртээл болгосон.
- Төрийн бус байгууллагуудтай санал солилцох, Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн зорилго, зорилтын хэрэгжилтийг хангах замын зураглал гаргах, цаашдын хамтын ажиллагааны чиглэлийг тогтоох зорилгоор иргэний нийгмийн байгууллагуудыг оролцуулан зөвлөлдөх уулзалт зохион байгуулсан. Тус уулзалтад иргэний нийгмийн байгууллага, Авлигатай тэмцэх газрын дэргэдэх Олон нийтийн зөвлөл зэрэг 38 төрийн бус байгууллагын төлөөлөл оролцсон бөгөөд тодорхой саналууд гаргасныг Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөний төсөлд тусгасан. Уулзалтаар цаашид авлигатай тэмцэх иргэний нийгмийн сүлжээ байгуулан ажиллахаар тогтлоо.
- Монголын Сагсан бөмбөгийн холбоотой хамтран тэмцээний өмнө, дундуур “Нэгдье” аяны постер, бичлэг гаргах, богино хэмжээний нэвтрүүлэг хийх, шударга тоглох агуулга бүхий жүжигчилсэн тоглолт, үзүүлбэр үзүүлэх ажлуудыг зохион байгуулсан бөгөөд цаашид авлигаас урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх чиглэлээр “Хамтран ажиллах санамж бичиг” байгуулахаар төлөвлөөд байна.
- “Монголын шүүгчдийн холбоо” ТББ-тай хамтран шүүх эрх мэдлийн болон хууль сахиулах байгууллагын шударга, ил тод, хараат бус байдлыг бэхжүүлэх, авлигын эсрэг хамтын ажиллагааг сайжруулах, шүүхэд итгэх олон нийтийн итгэлийг нэмэгдүүлэх, төөрөгдлийг арилгаж, ойлгуулах агуулга бүхий 8 төрлийн постерыг бүтээж, байршуулав.
- “Авто замчдын холбоо ТББ”, “Монголын барилгын инженерүүдийн холбоо” ТББ, “Монголын сүрьеэтэй тэмцэх нийгэмлэг” ТББ, “Монголын өрхийн анагаах ухааны мэргэжилтнүүдийн холбоо” ТББ, “Монголын сумын эмч, мэргэжилтнүүдийн холбоо” ТББ, “Монголын улаан загалмай нийгэмлэг” ТББ, “Эрүүл сүрьеэгүй ирээдүйн төлөө хамтдаа” ТББ, “Залуус эрүүл мэнд төв” ТББ, “Төгс бүсгүйчүүд” ТББ зэрэг байгууллагын төлөөллийг сургалтад хамруулж, авлигын эсрэг сурталчилгааны ажлыг зохион байгууллаа.
- “Глоб интернэшнл” төв, ЮНЕСКО-гийн Монголын Үндэсний комисстой хамтран Мэдээллийн түгээмэл хүртээмжийн олон улсын өдөрт зориулан “Цахим орчинд мэдэх эрхийг хангах нь” сэдэвт хэлэлцүүлгийг зохион байгуулсан. Хэлэлцүүлгийн үеэр “Цахим мэдээллийн ил тод байдал”, “Нээлттэй мэдээллийг цахим хэлбэрээр байршуулж, шинэчлэх, хяналт тавих нийтлэг журам”-ын хэрэгжилт ба нийтийн

мэдээллийн ил тод байдал”, “Иргэдийн цахим ур чадвар-Мэдээлийн боловсрол”, “Иргэдийн мэдэх эрх хангагдаж байна уу?” сэдвийн хүрээнд холбогдох төрийн болон иргэний нийгмийн байгууллагын төлөөллүүд илтгэл хэлэлцүүлэв. Хэлэлцүүлэгт төр, иргэний нийгэм, хэвлэл мэдээлэл, судалгааны байгууллагын 40 гаруй оролцогч хамрагдав.

- “Бодлогод залуусын хяналт” ТББ, Сонгуулийн ерөнхий хороо, Нээлттэй нийгэм форум, “Цогц хөгжлийн үндэсний төв” ТББ, Тунгаахуй өгөгдлийн урлантай хамтран “Дата эрх чөлөө” үзэсгэлэнг “Сонгуулийн хяналт” сэдвийн дор зохион байгуулахад туслалцаа үзүүлж хамтран ажиллав. Үзэсгэлэнгийн үеэр УИХ-ын 2020 оны, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2021 оны сонгуульд өрсөлдсөн нам эвсэл, нэр дэвшигчдийн зардлын анхдагч тайланд хийсэн дүн шинжилгээний 2020-2024 оны УИХ-ын гишүүдийн ирцийн мэдээлэл болон ашиг сонирхлын зөрчилтэй хууль баталж буй эсэхэд хийсэн дүн шинжилгээний дүн, Сонгуулийн үр дүн, мэдээллийг олон нийтэд танилцуулсан.
- Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яамтай хамтран ажиллах төлөвлөгөөний дагуу И-Монгол академи УТҮГ-тай хамтран хүнд суртал, албан хаагчийн ёс зүйн талаар мэдээлэх, төрийн үйлчилгээнд мониторинг хийх зорилготой “Тоншуул” аппликэйшнийг “Товш” болгон өөрчилж, хөгжүүлэлтийг хийн иргэд, олон нийтээс мэдээлэл авах нөхцөлийг бүрдүүллээ. Аппликэйшны “дизайны ажлыг “И-Монгол” академи УТҮГ-ын багтай хамтран гүйцэтгэж, Playstore, Appstore-т байршуулан хэвийн ажиллагааг хангаж байна. Тус аппликэйшний мэдээллийн баазад 1943 төрийн байгууллага бүртгэгдээд байна.

Авлигын эсрэг хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.4.2 дахь хэсэгт заасан “авлига гарч болох нөхцөл боломж бүрдүүлсэн гэж үзвэл төрийн байгууллага, албан тушаалтны гаргасан тушаал, шийдвэр, журам, дүрмийг хянаж хүчингүй болгуулах санал боловсруулж эрх бүхий байгууллагад оруулах” чиг үүргийг хангах хүрээнд:

- Тайлант хугацаанд Авлигатай тэмцэх газрын даргын 2017 оны А/183 дугаар “Заавар батлах тухай” тушаалаар баталсан “Төрийн байгууллага, албан тушаалтны гаргасан тушаал, шийдвэр, дүрэм, журмыг хянах заавар”-ын дагуу нийт 63 шийдвэр, дүрэм, журмыг хянаснаас 44 нь хэм хэмжээний актад тавигдах ерөнхий ба тусгай шаардлагыг хангаагүй байсан тул эдгээр дүрэм, журамд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох тухай шаардлагыг хүргүүлж, үүний дагуу 19 шийдвэр хүчингүй болж, 2 шийдвэрийг хуульд нийцүүлэх арга хэмжээ авсан тухай хариу ирүүлээд байна.
- Тайлант хугацаанд Баян-Өлгий аймгийн ИТХ, Ховд аймгийн ИТХ, Увс аймгийн ИТХ, Налайх дүүргийн ИТХ, нийслэлийн Эрүүл мэндийн газар, Нийслэлийн хот байгуулалт, хөгжлийн газар, “Дипломат байгууллагын үйлчилгээг эрхлэх газар” ТӨҮГ, “Диспетчерийн үндэсний төв” ТӨХХК, “Эрчим хүчний үндэсний төв” ТӨХХК, “Зам, тээврийн хөгжлийн төв” ТӨҮГ, “Биокомбинат” ТӨХК, “Дархан-Ус суваг” ХХК-аас ирүүлсэн ёс зүйн 12 дүрмийн төсөлтэй танилцаж, холбогдох саналыг хүргүүлэв.
- “Дипломат байгууллагын үйлчилгээг эрхлэх газар” ТӨҮГ, “Биокомбинат” ТӨХК, Дархан-Уул аймгийн “Дархан-Ус суваг” ХХК зэрэг 9 байгууллагын албан хаагч, ажилтны ёс зүйн дүрмийг хуульд заасан үндэслэлээр хянаж, саналаа хүргүүлээ.

Авлигын эсрэг хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.5 дахь хэсэгт заасан “Авлигын нийгмийн хор аюулыг олон нийтэд ухуулан сурталчлах ажлыг тасралтгүй явуулах, олон нийтийн авлигын талаархи мэдлэгийг дээшлүүлэх, түүнтэй тэмцэх арга барилд сургах ажлыг зохион байгуулах чиглэлээр сургалт, сурталчилгаа хийх” чиг үүргийн хүрээнд дараахь ажил, арга хэмжээг зохион байгуулав. Үүнд:

- СУИС-ийн Дүрслэх урлагийн академитай хамтран тус сургуулийн багш, оюутнуудын дунд “110 Шударга бусыг мэдээлье” сэдэвт шилдэг постер шалгаруулах уралдааныг зарласан бөгөөд тус уралдаанд 14 багш, оюутан 17 бүтээл ирүүлснээс “Боломжоо булаалгахгүй” бүтээлийг шалгаруулж, АТГ-Олон нийтийн төв, Дүрслэх урлагийн академийн пэйж хуудсанд байршуулан олон нийтэд түгээн сурталчлах ажлыг зохион байгууллаа.
- Тайлант хугацаанд авлигын эсрэг олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, авлигын эсрэг хууль тогтоомжийг ухуулан сурталчлах, авлигын нийгмийн хор аюулыг тайлбарлан таниулах

зорилгоор 56 контент, видео шторк бүтээж, гудамж талбай, үйлчилгээний газар, олон нийтийн газарт байршуулахаас гадна нийтийн сүлжээ, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан олон нийтэд түгээх, сурталчлах ажлыг зохион байгуулж байна.

- Видео шторк, контент, холбогдох бусад мэдээллийг “АТГ-Олон нийтийн төв” фейсбүүк хуудсаар дамжуулан олон нийтэд хүргэх ажлыг тогмол хийж байгаа бөгөөд 2023 онд 2 481 685 хүнд хүрч, 2022 онд уг 66497 дагагчтай байсан фейсбүүк хуудас 2023 онд 72631 болж, 6134 дагагчаар буюу 9.2 хувиар нэмэгдсэн эерэг үзүүлэлт болов.
- Радиогийн нэвтрүүлгээр дамжуулан иргэдийн авлигын эсрэг мэдлэг, мэдээллийг дээшлүүлж, иргэдийн оролцоог хангаж, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэхтэй холбоотой мэдээллийг хүргэх зорилгоор “Дэлхийн монголчуудын радио-“MGL” радиотой хамтран авлигаас урьдчилан сэргийлэх, түүний хор хөнөөлийг танин мэдүүлэх чиглэлээр “Нэг дусал” контентыг нэг удаад 3 минут үргэлжлэхээр бэлтгэн өдөрт 9 удаагийн давталтайгаар сонсогчдод хүргэж байна. Тайлант хугацаанд 200 текст, мэдээллийг цувралаар олон нийтэд хүргэсэн байна.
- МҮОНТ-тэй хамтран 14 хоног тутам “АТГ-ын мэдээлэл” нэвтрүүлгийг 20 минутаар бэлтгэн тогтсон цагт орон даяар түгээж байна. Тайлант хугацаанд 24 удаагийн дугаарыг тодорхой сэдвээр бэлтгэн МҮОНТ, Малчин, Лайв телевизээр болон байгууллагын фэйсбүүк, пейж хуудсаар нэвтрүүлж байгаа бөгөөд тайлант хугацаанд нийт 92 мэдээг олон нийтэд хүргэсэн байна.

2023 онд авлигын хор аюулыг ухуулан таниулах, авлигын эсрэг хууль тогтоомжийг сурталчлах зорилгоор төрийн болон төрийн бус байгууллагатай хамтран 334 удаагийн сургалтыг цахимаар болон танхимаар зохион байгуулж, 35573 хүнийг хамруулснаас төрийн болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдэд 204 удаагийн сургалтад 31005 хүнийг, хувийн хэвшлийн байгууллагад 18 удаагийн сургалтад 1079 хүнийг, оюутан залууст зориулсан 4 удаагийн сургалтад 661, иргэд, олон нийтэд зориулсан 7 удаагийн сургалтаар 2828 хүнийг хамран суралцуулсан.

- Удирдлагын академиас зохион байгуулж байгаа төрийн албан хаагчдад зориулсан “Авлигаас ангид төрийн алба” модуль сургалтын 9 бүлэг хичээлийн хөтөлбөрийг тус сургуультай хамтран сайжруулалтыг хийв.
- Бүх шатны боловсролын байгууллагын сургалтын хөтөлбөрт шударга ёсны үзэл, хандлагыг бий болгох, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэхэд чиглэсэн агуулгыг тусгах арга хэмжээг үе шаттай зохион байгуулж байна.
- Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдад 2023 оны 1 дүгээр сарын 6-ны өдөр “Их, дээд сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, мэргэжлийн ёс зүйн сэдвийг тусгах, заавал судлах хичээлийн жагсаалтад оруулах талаар судлан шийдвэрлэх, сургалтын хөтөлбөрт тогтмол хугацаанд хяналт шинжилгээ-үнэлгээ хийж үр дүнг тооцож байх, багш нарыг сургагч багшаар бэлтгэх агуулга бүхий зөвлөмжийг хүргүүлж, Зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хянахад төрийн өмчийн 17, хувийн хэвшлийн 1 их, дээд сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, мэргэжлийн ёс зүйн агуулгыг тусгасан байлаа. 2024 онд дээр дурьдсан зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангуулах болон Дэлхийн банкны санхүүжилтээр Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яаманд хэрэгжүүлж буй богино хугацааны сургалтын төвийн сургалтын агуулга, хөтөлбөрт сэдвийг тусгуулахаар төлөвлөж байна.
- Боловсролын ерөнхий хууль шинэчлэн батлагдсантай холбогдуулан бүх түвшний боловсролын сургалтын хөтөлбөрт заавал тусгах агуулга, үзэл баримтлалын талаар Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгийн төлөөлөгчидтэй, “Сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал”, “Ерөнхий боловсролын математик, монгол хэл, нийгэм судлал, судлагдахууны сургалтын хөтөлбөрт ёс зүй, ёс суртахуун, шударга байдлын агуулгыг тусгах, туршилтын удирдамж”-ийн талаар Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгийн эрх бүхий албан тушаалтнуудтай хэлэлцүүлэг хийж, туршилтын хичээлийг зохион байгуулах хүрээг тодорхойлон, 2023-2024 оны хичээлийн жилийн 3 дугаар улирлаас ерөнхий боловсролын 25 сургуулийн 11 дүгээр ангид заахаар хамтран ажиллаж байна.
- Авлигын эсрэг соён гэгээрүүлэх, авлигаас урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр сургагч багш бэлтгэж үйл ажиллагаандаа татан оролцуулах хүрээнд эрүүл мэнд, хөдөлмөр нийгмийн хамгаалал, батлан хамгаалахын салбар болон төрийн өмчит компанийн төлөөлөл, цагдаа, дотоодын цэргийн нэгдсэн сургалтын төвтэй хамтран цагдаагийн

байгууллагад нийт 142 хүнийг сургагч багшийн анхан шатны болон чадавхижуулах сургалтад хамрууллаа.

- “Боловсрол хамтын ажиллагааны нийгэмлэг”-тэй хамтран Төв аймгийн ерөнхий боловсролын сургуулийн 30 багш, 30 сурагч нийт 60 хүнийг шударга ёсны боловсрол олгох сургагч багшаар бэлтгэсэн ба багш, идэвхтэн сурагчид 2023 оны 2 дугаар сарын 8-ны өдрөөс 3 дугаар сарын 13-ны өдрүүдэд Хүмүүн цогцолбор бага сургууль 70 багш ажилтан, бага ангийн 1680 сурагч, Хүмүүн цогцолбор ахлах сургууль 11-12 дугаар ангийн 439 сурагч, Зуунмод сумын 5 дугаар сургууль 6-12 дугаар ангийн 367 сурагч нийт 2556 багш, сурагчдыг авлигын эсрэг сургалтад хамруулж, авлига, ашиг сонирхлын эсрэг сурталчилгааг хийсэн байна.
- Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газар, түүний харьяа төрийн өмчит компаниудын сургагч багш нартай хамтран 2023 оны 10 дугаар сарын 25-ны өдрөөс 12 дугаар сарын 10-ны өдрүүдэд “Бид ёс зүйг эрхэмлэсэн, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид хамт олон” сэдэвт сургалт, сурталчилгааны 1 сарын аян зохион байгууллаа.
- Авлигын эсрэг сургалт, сурталчилгаа хийх сургагч багш нарын хийсэн ажлыг дүгнэх, орон нутагт зохион байгуулахад гарч буй хүндрэл, бэрхшээлийн талаар ярилцах, 2022 онд хийсэн ажлын тайлан, 2023 оны төлөвлөгөөг хэлэлцэх цахим уулзалтыг зохион байгуулав. Энэхүү арга хэмжээ нь сургагч багш нар харилцан мэдээлэл солилцох, туршлагаа хуваалцах үр нөлөөтэй ажил боллоо.

Авлигаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор сурталчилгааны материалыг бүхий л төрлөөр хэвлэн түгээх ажлыг тасралтгүй зохион байгууллаа. Үүнд:

- “Авлигатай тэмцэх газрын мэдээлэл” (1000 ширхэг), “Авлигатай тэмцэх газар хэрхэн гомдол гаргах вэ?”, “Иргэн та авлигын эсрэг юу хийж чадах вэ?” нугалбар (1000 ш), сурталчилгааны 6 төрлийн постер (12000ш), номын хавчуурга (3000ш), стикер наалт (39000ш), гар дарцаг (300 ш), флаш (500 ш), хөөсөн хэвлэл (4ш), баннер (36ш), 3 төрлийн анонс гэх зэргийг хэвлүүлэн түгээв.
- Иргэд, хувийн хэвшилд зориулсан сургалтын хөтөлбөр, гарын авлага боловсруулах арга хэмжээний хүрээнд МУИС-ийн Нийгмийн ухааны сургуультай хамтран эрэн сурвалжлах сэтгүүлчдэд зориулсан “Асуудлаас шийдэл рүү” гарын авлага (150 ш)-ыг боловсруулан хэвлүүлж, түгээсэн бөгөөд хувийн хэвшил, бизнесийн байгууллагын ажилтнуудад зориулсан “Авлигатай тэмцэхэд хувийн хэвшлийн оролцоо хамтын ажиллагаа” сэдэвт гарын авлагыг бэлтгээд байна.
- Ричард Холловэйны “Төрийн бус байгууллага авлигатай тэмцэх нь” гарын авлагыг орчуулж, хэвлүүлсэн. Тус гарын авлагыг танилцуулах сургалт, хэлэлцүүлгийг “ТББ-ын нөлөөллийн арга хэмжээ”, “ТББ-ын хяналт шинжилгээ”, “ТББ-ын авлигатай тэмцэх бусад үйл ажиллагаа” сэдвээр зохион байгууллаа.
- Иргэд олон нийтийн авлигын талаарх мэдлэг, мэдээллийг дээшлүүлэх, тэдний эрх зүйн боловсролд зориулан 2970 ширхэг эмхэтгэл, гарын авлага, сэтгүүл, ном, 34657 ширхэг постер, зурагт хуудас зэрэг сурталчилгааны материалыг түгээсэн байна.
- 25 дугаар телевизийн “Урт цагааны гудамж”, “Танайд хоноё” нэвтрүүлэг, Ийгл телевизийн “Зочны цаг” нэвтрүүлэгт тус тус оролцож, Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааг сурталчлан таниулах, авлигын эсрэг олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, авлига ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлын зорилго, үр дүн, танилцуулсны дээр, иргэдэд энэхүү үйл ажиллагааны талаарх мэдлэг, мэдээллийг олголоо.
- Авлигын хор хөнөөл, шударга зүйлд иргэд, олон нийт, төрийн албан хаагчдыг уриалах, авлигын эсрэг үйл ажиллагаанд тэднийг татан оролцуулах зорилгоор зорилтот бүлгүүдэд зориулсан видео контентуудыг цахим хуудас, пэйжээр, мөн телевизүүдтэй хамтран түгээх ажлыг зохион байгуулж байна.
- “МИАТ” ТӨХК, “Хүннү эйр” ХХК, “Eznis” ХХК-ийн олон улсын нислэг, “Улаанбаатар төмөр зам” ХНН-ийн зорчигч тээврийн вагон, “Авто тээврийн үндэсний төв” ТӨҮГ-ын орон нутгийн зорчигч тээврийн автобусаар зорчигчдод зориулан сурталчилгааны материалыг түгээх, байнга байршуулах ажлыг зохион байгуулав.

Авлигын эсрэг хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.6 дахь хэсэгт заасан “авлигын эсрэг олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх ажлын талаар зөвлөмж гаргах, байгууллага, иргэний хүсэлтээр түүний үйл ажиллагаан дахь авлигад өртөх боломжийг

багасгах талаар заавар, зөвлөгөө өгөх” чиг үүргийг хэрэгжүүлэх хүрээнд дараах ажил, арга хэмжээг хэрэгжүүлэв.

- Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Монгол Улсын сайд-Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга, Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд, Зам, тээврийн сайд, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Эрүүл мэндийн сайд, Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам, Нийслэлийн Засаг дарга бөгөөд Улаанбаатар хотын захирагч, Онцгой байдлын ерөнхий газар, Гаалийн ерөнхий газар, Татварын ерөнхий газар, Гэр бүл хүүхэд залуучуудын газар, Нийслэлийн Газар зохион байгуулалтын алба, Нийслэлийн өмчийн ашиглалт, удирдлагын газар, Чингэлтэй дүүргийн Газар зохион байгуулалтын алба, Боловсролын ерөнхий газар, Хавдар судлалын үндэсний төв, Барилгын хөгжлийн төв, Эрчим хүчний үндэсний төв, Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ, Налайх дүүргийн ИТХ, Өвөрхангай аймгийн Боловсрол, шинжлэх ухааны газар, 21 аймгийн Засаг даргын Тамгын газар зэрэг байгууллага, албан тушаалтанд авлигын гэмт хэрэг, зөрчил гарахаас урьдчилан сэргийлэх, авлигын шалтгаан нөхцөлийг арилгах, авлигын үйлдлийг таслан зогсоох, үр дагаврыг арилгах, төрийн үйлчилгээг хүнд суртал, чирэгдэлгүй үзүүлэх, албан хаагчдын ёс зүйг дээшлүүлэх, авлигын эрсдэлийг бууруулах чиглэлээр давхардсан тоогоор 38 байгууллагад 45 зөвлөмжийг хүргүүлж, хэрэгжилтэд хяналт тавин ажиллалаа.
- Төрийн байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлсэн 2022 оны 15, 2023 оны 10 зөвлөмжийн мөрөөр хэрэгжүүлсэн ажил, арга хэмжээний тайланд дүн шинжилгээ хийсэн бөгөөд зөвлөмжийн хэрэгжилтийн дундаж 67.0 хувьтай байна.
- Тайлант хугацаанд Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу авлигын гэмт хэргийн шалтгаан, нөхцөлийг арилгуулахаар хүргүүлсэн өмнөх оны 37, 2023 оны 97, нийт 134 мөрдөгчийн мэдэгдлийн мөрөөр хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний гүйцэтгэлд дүн шинжилгээ хийж, зөрчлийг арилгах, давтан гаргуулахгүй байхад чиглэсэн 3 зөвлөмж, 11 шаардлагыг зохих байгууллагад хүргүүлжээ.
- Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангуулахаар Мөрдөн шалгах хэлтсээс эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлсэн 54 шаардлага (албан бичиг)-ын хэрэгжилтийг хангуулж, хяналт тавьж ажилласан.

Төрийн үйл ажиллагаан дахь авлигад өртөх боломжийг багасгах талаар заавар, зөвлөгөө өгөх, үйлчилгээний ил тод, нээлттэй байдлыг нэмэгдүүлэх, хүнд суртал, шат дамжлагыг бууруулах, төрийн албан хаагчийн ёс зүй, харууцлагыг сайжруулах, цахим үйлчилгээг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор эрх бүхий албан тушаалтнуудыг оролцуулан хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, зөвлөмж хүргүүлэв. Тухайлбал,

- Авто замын салбарт авлигын гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, шалтгаан, нөхцөлийг тодорхойлох, таслан зогсоох, төрийн үйлчилгээг иргэн, аж ахуйн нэгжүүдэд түргэн шуурхай, ил тод, аюулгүй хүргэх, хүнд суртал, чирэгдлийг арилгах чиглэлээр өнөөгийн нөхцөл байдал болон цаашид шийдвэрлэх арга замын талаар хэлэлцэх “Явган замын хавтан, авто замын хашлагийн төлөвлөлт, гүйцэтгэл, хяналт” сэдэвт хэлэлцүүлгийг зохион байгуулав. Хэлэлцүүлэгт Зам, тээврийн хөгжлийн яам, Нийслэлийн Засаг даргын тамгын газар, Улаанбаатар хотын Захирагчийн ажлын алба, Нийслэлийн авто замын газар, нийслэлийн 6 дүүргийн Төлөвлөлт, гүйцэтгэлийн хяналт шинжилгээний хэлтсийн төлөөллийг оролцуулан тулгарч буй асуудлаар ярилцаж гарч шийдлийг хэлэлцэж, хэлэлцүүлгээс гарсан санал, дүгнэлтийг тусгасан зөвлөмжийг Нийслэлийн Засаг дарга бөгөөд Улаанбаатар хотын захирагчид хүргүүлж, хэрэгжилтэд нь хяналт тавин ажиллаж байна.
- Боловсролын салбарт авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр болон хууль бус хандив, тусламж, анги засвартай холбоотой асуудлаар Авлигатай тэмцэх газраас хүргүүлсэн зөвлөмжийн үр дүн, тулгамдаж буй асуудал, гарц шийдэл, цаашид авах арга хэмжээг тодорхойлох зорилгоор “Боловсролын салбар дахь тулгамдсан асуудал” сэдвийн хүрээнд хэлэлцүүлэг зохион байгуулав. Хэлэлцүүлэгт боловсрол, төсөв, эрүүл мэнд, барилга, стандартын салбарын мэргэжилтнүүд оролцсон ба хэлэлцүүлгээр дэвшүүлсэн санал, дүгнэлтэд үндэслэн Зөвлөмж хүргүүлэв.

- Гаалийн ерөнхий газартай хамтран Засгийн газрын 2002 оны 219 дүгээр тогтоолоор баталсан “Улсын хилээр төрийн хяналтын доор нэвтрүүлэх бараанд экспорт, импортын лиценз олгох журам”-ыг хэрэгжүүлэгч байгууллагууд болон импорт, экспортын бараанд тусгай зөвшөөрөл олгодог байгууллагуудын үйл ажиллагаанд хүнд суртал, чирэгдэл үүсгэх, ашиг сонирхлын зөрчил бий болох эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, уялдаа холбоо хангах, цахимаар мэдээлэл солилцох үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох, зарим мэдээллийг цахим хэлбэрт шилжүүлэх боломжийг судлах зорилгоор хэлэлцүүлэг зохион байгууллаа.
- Хэлэлцүүлэгт ЦХХХЯ, ЭМЯ, ХХААХҮЯ, БОАЖЯ, Эм эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт зохицуулалтын газар, Худалдаа аж үйлдвэрийн танхим, И-Монгол академи, Нийгмийн Эрүүл мэндийн үндэсний төв зэрэг төрийн байгууллагын 20, импортлогч, экспортлогч аж ахуйн нэгжийн 20, ГЕГ-ын нийт 90 хүний төлөөллийг хамрууллаа. Дээрх үйл ажиллагааг зохицуулж байгаа дүрэм журмыг боловсронгуй болгох, цахим мэдээллийн салбар дундын нэгдсэн платформ үүсгэх, биет харьцаанаас зайлсхийх, хүнд суртал, шат дамжлагыг багасгах, холбогдох төрийн байгууллагаас олгож буй экспорт, импортын лиценз, бусад зөвшөөрлийн чанартай баримт бичгийг гаалийн байгууллага цахимаар ашиглах, солилцох, ил тод байдлыг ханган, авлигын эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх зэрэг асуудлаар санал солилцож, холбогдох шийдлийг гарган зөвлөмж хүргүүлэв.
- “Монголын Барилгын инженерүүдийн холбоо” ТББ-тай хамтран “Барилгын салбар дахь авлигын эрсдэл ба инженерийн ёс зүй” 2 дахь шатны хэлэлцүүлгийг “Барилгын салбарын ил тод байдал: Авлигаас урьдчилан сэргийлэх нь, олон улсын туршлага” сэдвийн хүрээнд зохион байгуулав. Хэлэлцүүлэгт Барилгын инженерүүдийн холбоо (KSCE), Тайванийн Барилгын инженерүүдийн холбоо (CICNE)-ны төлөөллөөс гадна БНСУ-ын Аудит, хяналтын зөвлөлийн Удирдах зөвлөлийн гишүүн, профессор И Юн Так болон Барилга, хот байгуулалтын яамны эрх бүхий албан тушаалтнууд, “Транспэрэнси интернэшнл Монгол” ТББ-ын төлөөлөл “Салбарын авлигын эрсдэлийг үнэлэх олон улсын аргачлал: Монгол Улсын онцлог”, “Монголын барилгын салбарт тулгарч буй хүндрэл бэрхшээл, Авлигаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ”, “Барилгын салбарын ил тод байдал”, “БНСУ-ын Олон улсын төслүүдэд техникийн аудит хийх аргачлалын судалгаа, жишээ” сэдвээр илтгэл хэлэлцүүлэв. Хэлэлцүүлэгт нийт 55 хүн оролцсон ба оролцогчид барилгын салбарыг авлигаас ангид байлгахын тулд тогтолцоогоо сайжруулж, өөрчлөх, барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулах комисс нь ажлын давхардал үүсгэж байгаа, барилгыг барьж буй хугацаандаа хүлээлгэн өгч, стандарттай барих, барилгын тусгай зөвшөөрлийг компанид биш хувь хүнд олгодог болох зэрэг асуудлыг хөндөж, шийдвэрлэх арга замыг тодорхойлох чиглэлээр санал солилцлоо.
- Хүний эрхийн комисстой хамтран “Цэргийн анги дахь ашиг сонирхол ба хүний эрхийн зөрчил” сэдэвт уулзалт, хэлэлцүүлгийг зохион байгуулав. Хэлэлцүүлэгт Хүний эрхийн үндэсний комисс, Батлан хамгаалах яамны эрх бүхий албан тушаалтнууд, цэргийн анги, нэгтгэлийн 15 хүн оролцож, “Батлан хамгаалах салбар дахь авлигын ерөнхий нөхцөл байдал, анхаарах асуудал”, “Цэргийн албан хаагчийн эрхийн хэрэгжилтийн байдал”, “Батлан хамгаалах салбар дахь авлигын эсрэг үйл ажиллагаа ба хүний эрхийг хэрэгжүүлэх нь” сэдвээр илтгэл хэлэлцүүлсэн. Хэлэлцүүлгийн үеэр тус яамны хуулиар нууцалсан үйл ажиллагаанаас бусад үйл ажиллагааг нээлттэй, ил тод болгох, хугацаат цэргийн албан хаагчаар албадан хөдөлмөр эрхлүүлэх, албан тушаалтны эрх мэдэл, албан тушаалын байдлаа урвуулан ашиглах зэрэг үйлдлийг таслан зогсоох, авлигын гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр тодорхой ажил, арга хэмжээг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх талаар санал солилцож, цаашид хамтран ажиллахаар боллоо.

Авлигын эсрэг хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.12-т заасны дагуу авлигын эрсдэл, шалтгаан нөхцөлийг илрүүлэн тогтоох, тэдгээрийг арилгах, авлигын үйлдлийг таслан зогсоох, үр дагаврыг арилгах арга хэмжээ авах мөн эрсдэлийн түвшнээс хамааран урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааг ялгавартай тогтоож, багц арга хэмжээг төлөвлөж хэрэгжүүлэх хүрээнд:

- Эрсдэлийн түвшинд үндэслэн урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааг ялгавартай тогтоож, багц арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлэх арга хэмжээний хүрээнд Гаалийн ерөнхий газар, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар, Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар, Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар, Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар, Биеийн тамир спортын улсын хороо, Онцгой байдлын ерөнхий газар, Иргэний нисэхийн ерөнхий газар, Татварын ерөнхий газар, Эм эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар зэрэг Засгийн газрын 10 агентлаг, Налайх, Сүхбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг, Нийслэлийн газар зохион байгуулалтын алба, Хотын стандарт, хяналтын газар, Нийслэлийн хот байгуулалт, хөгжлийн газар, Нийслэлийн боловсролын газар зэрэг нутгийн захиргааны 4 байгууллага, “Улаанбаатар цахилгаан түгээх сүлжээ”, “Эрдэнэт үйлдвэр” болон тус үйлдвэрийн газрын харьяа “Эрдэнэт медиал” эмнэлэг, “Барилгын хөгжлийн төв”, “Эрчим хүчний үндэсний төв”, “Монгол шуудан”, “И-Монгол” академи, “Авто тээврийн үндэсний төв”-ын Дорноговь аймгийн Замын-Үүд дэх салбар зэрэг төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой 9 хуулийн этгээд, нийслэлийн 6 дүүргийн ерөнхий боловсролын 18 сургууль зэрэг нийт 44 байгууллагад ажиллаж, холбогдох арга хэмжээг авч хэрэгжүүллээ.
- Засгийн газрын тусгай сангууд болох Боловсролын зээлийн сан, Хүүхдийн төлөө сангийн хөрөнгийн захиран зарцуулалтын байдал, Сангийн яамны олон улсын зээл, тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжиж буй төсөл, хөтөлбөр, арга хэмжээний ил тод байдал, эрүүл мэндийн салбарт гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжиж буй төсөл, хөтөлбөрийн хэрэгжилт, “Улаанбаатар смарт карт” ХХК-аас гаргасан цахим карт “U money”-ийг ашиглалт, Улаанбаатар хотын нутаг дэвсгэрт радио өргөн нэвтрүүлгийн дахин дамжуулах станцад радио давтамж, радио давтамжийн зурвас ашиглах тусгай зөвшөөрөл олгох үйл ажиллагаа, “Монгол шуудан” ХК, “Төрийн орон сууцны корпораци” ТӨҮГ, “Авто тээврийн үндэсний төв” ТӨҮГ, “Монголын иргэний агаарын тээвэр” ТӨХК-ийн ёс зүйн зөвлөлийн үйл ажиллагаа, ёс зүйн дүрмийн хэрэгжилт, Татварын маргаан таслах комиссын үйл ажиллагаатай тус тус танилцаж, авлига ашиг сонирхлын зөрчил үүсгэх эрсдэлийг бууруулах чиглэлээр зөвлөмж хүргүүлэв.

Хуулийн үйлчлэлд хамаарах этгээдийн болон аж ахуйн нэгж, байгууллагын хүнд суртал, албан тушаалтан, албан хаагчийн ёс зүйн зөрчил, авлига гарч болох нөхцөл бүрдсэн талаарх гомдол мэдээллийн шийдвэрлэлтийн талаар:

- Иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагаас ирүүлсэн төрийн байгууллага, албан тушаалтны үйл ажиллагааны хүнд суртал, чирэгдэл, албан хаагчийн ёс зүйд холбогдох 242 гомдол, мэдээллийг хүлээн авч (өмнөх оны үлдэгдэл 11), нийт 253 гомдол мэдээллийг хянан шалгах аас 235 гомдол, мэдээллийг хянан шийдвэрлэсэн бөгөөд одоогоор 18 гомдол, мэдээллийг хянан шалгах ажил үргэлжилж байна. Хүлээн авсан гомдлыг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 123 нэгжээр буюу 2 дахин өссөн үзүүлэлттэй байна.
- Нийт хянан шалгасан 242 гомдол, мэдээллийг салбараар авч үзэхэд нутгийн захиргааны болон нутгийн өөрөө удирдах байгууллагатай холбоотой 35 (14.7 хувь), боловсролын салбартай холбоотой 33 (14.0 хувь), газар зохион байгуулалт, газар олголттой холбоотой 27 (11.15), эрүүл мэндийн салбарын үйл ажиллагаа, албан хаагчтай холбоотой 18 (7.4 хувь) гомдол байгаа нь нийт гомдлын 48.0 хувийг эзэлж байна.
- Шийдвэрлэлтийн тухайд зөрчил гарсан нь тогтоогдсон 50 буюу 21.3 хувь, харьяаллын дагуу шилжүүлсэн 42 буюу 18.0 хувь, зөрчил илрээгүй 113 буюу 48.1 хувь, үлдэгдэл 18 буюу 7.4 хувь байна.
- Тайлант хугацаанд шалгаж, шийдвэрлэсэн гомдлын мөрөөр хүнд суртал, чирэгдэл, албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр 17 зөвлөмж, зөрчил арилгуулах 16, хүнд суртал, чирэгдэл учруулж байгаа, хууль зөрчсөн шийдвэрийг хүчингүй болгуулах 4, хариуцлага тооцуулахаар эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд 11, хуулийн хэрэгжилт хангаж ажиллах талаар 6 шаардлага тус тус хүргүүлж, хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.
- Хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл болон цахим орчин дахь мэдээллийг судлан авлига, ашиг сонирхлын зөрчилтэй холбоотой 24 мэдээллийн мөрөөр 2 иргэнд зөвлөгөө

өгч, 2 албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулан, 2 мэдээллийг харьяаллын дагуу шилжүүлж, авлигын эрсдэл бүхий 1 шийдвэрийг цуцлуулах арга хэмжээ авлаа.

Гурав. Судалгаа, шинжилгээний ажлын чиглэлээр

Авлигын эсрэг хуульд заасан чиг үүрэг, байгууллагын стратеги төлөвлөгөөнд тусгагдсан бодлогын болон зорилтот судалгааны ажлуудыг хийж гүйцэтгэж байна. 2023 онд:

- “Шударга байдлын үнэлгээний судалгааны мэдээлэл цуглуулах, тайланг бэлтгэж, үр дүнг олон нийтэд мэдээлэх” ажлыг зохион байгуулах хүрээнд зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулж, “Эс Ай Си Эй” ХХК-тай гэрээг байгуулсан. Судалгаа хийхтэй холбогдуулан гүйцэтгэгчдэд мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөө, мэдээлэл өгч үйл ажиллагаанд нь хяналт тавин ажиллалаа. Судалгаагаар “Шударга байдлын үнэлгээ” 76.6 оноогоор үнэлэгдэж өмнөх оны үнэлгээний дүнгээс 2.7 оноогоор нэмэгдсэн байна. Энэхүү үнэлгээнд гадаад шударга байдлын үнэлгээ 2.3 оноогоор, бодлогод оролцогчдын үнэлгээ 4.7 оноогоор нэмэгдсэн нь нөлөөлсөн байна.
- “Улс төрийн хүрэн дэх авлигын талаарх төсөөллийн 2023 оны судалгаа”-г “Эко шийдэл” НҮТББ-тай зөвлөх үйлчилгээний гэрээ байгуулан гүйцэтгүүлсэн. Судалгааны дүнгээр Монгол Улс дахь улс төрийн хүрээний авлигын төсөөллийн 2023 оны нэгдсэн индекс 3.96 гарч өмнө оноос -0.22 пунктээр, сүүлийн таван жилийн дунджаас -0.05 пунктээр буурсан эерэг үзүүлэлттэй гарсан байна. Гэвч судалгааны дүн сүүлийн 5 жилийн дунджаар тодорхой өөрчлөлт ажиглагдаагүй бөгөөд шинжээчид Улс төрийн хүрээний авлигын тархалт нэмэгдэж, илүү далд, илүү их хэмжээтэй, илүү хор уршиг өндөртэй болж байгааг хүлээн зөвшөөрч буй бөгөөд дээд түвшний авлига буурахгүй үзсэн байна. Цаашид судалгааны үр дүнг нээлттэй мэдээлэх ажлыг зохион байгуулж, судалгаагаар гарсан үр дүн дүгнэлтэд тулгуурлан холбогдох ажил, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөөд байна.
- “Шүүх, хууль хяналтын байгууллага дахь авлигын талаарх төсөөллийн 2023 оны судалгаа”-г зохион байгуулахаар “Эко шийдэл” НҮТББ-тай зөвлөх үйлчилгээний гэрээ байгуулан гүйцэтгүүлэв. Судалгааны дүнгээр шүүх, хууль хяналтын байгууллагын хүрэн дэх авлигын төсөөллийн индекс 3.9 гарч өмнөх оны үзүүлэлтээс 0.14 баллаар буурсан байна. Үүнд индексийг бүрэлдүүлэх үндсэн дөрвөн шалгуураас 3 шалгуур буурсан үзүүлэлттэй байна.
- “Хүүхдийн шударга байдлын үнэлгээ” 2023 оны судалгааг 21 аймаг болон нийслэлийн ерөнхий боловсролын сургуулийн 10-12 дугаар ангийн 8693 сурагч, 1312 багш, албан хаагч, 3747 эцэг, эхийг хамруулан зохион байгууллаа. Судалгааны дүнгээр хүүхдийн шударга байдлын түвшин 2023 онд 3.97 оноотой гарлаа. Энэ нь 2022 оныхоос 0.1 пунктээр өссөн үзүүлэлт юм. Хүүхдийн шударга байдлын түвшний үзүүлэлтээр Баян-Өлгий аймгийн хүүхдийн шударга байдлын түвшин 2022 онд улсын хэмжээнд хамгийн бага буюу 3.66 байсан бол 2023 онд 0.54 пунктээр өсөж 4.19 оноогоор тэргүүлэв.
- Хуурамч эмийн борлуулалт, өнөөгийн нөхцөл байдлыг тодорхойлох судалгааны ажлыг хийж байгаа бөгөөд энэ хүрээнд Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт зохицуулалтын газарт эрсдэлийн үнэлгээ хийж байна.

2020-2022 онд зохион байгуулсан дараахь судалгаа, судалгааны тайланг судалгааны багаас хүлээн авч, эрх бүхий албан тушаалтнуудыг оролцуулан судалгааны дүн, ач холбогдлыг танилцуулах уулзалтыг зохион байгуулав. Үүнд:

- ШУА-ийн Философийн хүрээлэнгээс хийсэн “Монголчуудын ёс заншил, уламжлал, ахуй, соёлтой нийцсэн соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааны арга, хэлбэрийг тодорхойлох”, “Авлигатай тэмцэх газраас зохион байгуулах соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааны стратеги (2022-2024), төлөвлөгөө”;
- Төрийн бодлогын шинжилгээний хүрээлэн (ТББ)-аас хийсэн “Авлигын эсрэг соён гэгээрүүлэх арга хэмжээний үр дүнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх аргачлал боловсруулах”, “Авлигатай тэмцэх газраас зохион байгуулж буй олон нийттэй харилцах, соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааны үр дүн, ач холбогдлын талаарх олон нийтийн санаа бодлыг судалж, дүгнэлт, зөвлөмж санал боловсруулах (хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх)”-ны тайлан;
- Шихихутуг Их Сургуулийн судалгааны багаас гүйцэтгэсэн Авлигаас урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх, авлигатай тэмцэх үйл ажиллагаанд холбогдох эрх зүйн зохицуулалтад иж бүрэн шинжилгээ хийж, хууль тогтоомжийн өнөөгийн

байдал, боловсронгуй болгох хэрэгцээ шаардлагыг судалж, тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх зөвлөмж бүхий үнэлгээ, санал боловсруулах ажил;

- “Системийн динамик загвар” ТББ-аас хийсэн “Монгол Улсын авлигын төсөөллийн индекс системийн динамик загвар” судалгааны тайлан.

“Түгээмэл үйлдэгддэг гэмт хэргийн шалтгаан, нөхцөлийг тогтоох судалгаа”, “Яллахгүйгээр хөрөнгө хураах нь хөрөнгө буцаах хэрэгсэл болох нь” судалгааны ажлыг хийсэн бөгөөд цаашид судалгааны үр дүнг мэдээлэх ажлыг зохион байгуулж, судалгаагаар гарсан үр дүнд тулгуурлан авлигаас урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах, энэ чиглэлээр төрийн болон төрийн бус байгууллагатай хамтран ажиллаж байна.

“Авлигатай тэмцэх газрын стратеги төлөвлөгөө (2020-2023)”-ний гүйцэтгэлд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийж цаашид авах арга хэмжээг тодорхойлов.

“Эрүүгийн хэрэг шалгаж шийдвэрлэх ажиллагаан дахь мөрдөгчийн хараат бус, бие даасан байдал” сэдэвт илтгэлийн уралдаан зарлаж, эрдэм шинжилгээний хурлыг зохион байгууллаа. Уралдаан-ыг 2 үе шаттай зохион байгуулснаас нэгдүгээр шатанд судлаачдаас 17 бүтээл ирүүлснээс шилдэг 6 бүтээлийг шалгаруулж, хоёрдугаар шатны хэлэлцүүлгийг 10 дугаар сарын 5-ны өдөр зохион байгуулснаар шилдэг 3 илтгэгч шалгарав. Үүнд: Дотоод хэргийн Их сургуулийн Цагдаагийн сургуулийн Мөрдөх арга зүйн тэнхимийн эрхлэгч Б.Эрдэнэбатын “Мөрдөн шалгах ажиллагааны зөвшөөрөл, тулгамдсан асуудал”, Үндэсний тагнуулын академийн тэнхимийн эрхлэгч, дэд профессор Ч.Доржсүрэнгийн “Мөрдөгчийн хараат бус байдлыг хуульчлан баталгаажуулах нь”, Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн эрдэм шинжилгээний ажилтан Х.Буянбатын Авлигын гэмт хэргийг хялбаршуулсан журмаар хянан шийдвэрлэх нь” сэдэвт илтгэл шалгарлаа.

“Авлигын төсөөллийн индекс”-ийн 2022 оны үр дүн, “Төрийн албан хаагчтай холбоотой авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийн нөхцөл байдал”, “Авлигын эрсдэл өндөртэй байж болзошгүй салбар, байгууллагын талаар”, “Мөрдөн шалгах ажиллагаанд технологийн дэвшлийг ашиглаж мэдүүлэг авч буй гадаад орнуудын туршлага, эрх зүйн зохицуулалтын талаар” болон шаардлагатай бусад танилцуулга, мэдээллийг эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд хүргэх, танилцуулах арга хэмжээг авлаа.

Олон улсын хөгжлийн эрх зүйн байгууллага (IDLO)-аас АНУ-ын Төрийн департаментийн дэргэдэх Хар тамхи, мансууруулах бодистой тэмцэх, хууль сахиулах асуудал эрхэлсэн газрын санхүүжилтээр хэрэгжүүлж байгаа “Монгол Улсын институцийн шударга, ил тод байдал” төсөл (2021-2024)-ийн хүрээнд төсөл хэрэгжүүлэгчтэй хамтран авлига, ашиг сонирхлын зөрчилтэй үйл ажиллагаа, түүний хэлбэр, цар хүрээ, шалтгаан, нөхцөлийг тодорхойлон үнэлж, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг чиглүүлэх зорилго бүхий Авлигын эрсдэлийн үнэлгээг хийх шинжээч бэлтгэх сургалтын хэрэгцээ, шаардлагыг тодорхойлж, нээлттэй зарласнаар 76 иргэн хүсэлт ирүүлснээс 2 шатны сонгон шалгаруулалтыг хийж, 50 иргэнийг сонгон сургалтад хамруулсан. Тус байгууллагын 6 албан хаагч болон Үндэсний аудитын газар, Төрийн албаны зөвлөл, Төрийн худалдан авах ажиллагааны газрын эрх бүхий албан тушаалтнуудыг сургагч багшаар сонгож бэлтгэв.

Эрсдэлийн шинжээчээр бэлтгэгдсэн иргэдээс 2 баг Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар болон Авто тээврийн үндэсний төвийн эрсдэлийг үнэлэх ажлыг зохион байгуулсан бөгөөд үнэлгээний тайланг хүлээн аваад байна.

Төрийн байгууллагын авлигын эрсдэлийн үнэлгээний аргачлалд суурилсан гарын авлагыг боловсруулж хэвлүүлэн олон нийтийн хүртээл болгов.

Өргөдөл, гомдлын менежментийн өнөөгийн байдалд дүн шинжилгээ хийж, боловсронгуй болгох ажлын хүрээнд НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн “Авлигыг мэдээлэх механизмыг боловсронгуй болгох нь” төслийн нэгдүгээр шатны ажлыг “Хөгжлийн эрх зүйн төв” төрийн бус байгууллагатай хамтран гүйцэтгэлээ. Монгол Улсад авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийн талаар гомдол, мэдээлэл хүлээн авах, шалгах, шийдвэрлэх, хариу мэдэгдэх процессыг зураглаж, өнөөгийн нөхцөл байдлыг БНСУ-ын Clean Portal системтэй харьцуулан шинжилгээ хийж, тулгамдсан асуудлуудыг тодорхойлон цаашид боловсронгуй болгох санал, зөвлөмжийг өгсөн.

Авлигатай тэмцэх газарт иргэд, байгууллагаас гаргасан өргөдөл, гомдол, мэдээллийг хүлээн авах, бүртгэх, шилжүүлэх, хянан шийдвэрлэх үйл ажиллагаанд тулгамдсан асуудлыг

тодорхойлох судалгааг хийж, дээр дурьдсан судалгааны үр дүнтэй нэгтгэснээр цаашид тусгай дугаарын утсаар дуудлага хүлээн авах программыг нэвтрүүлэх, өргөдөл, гомдол мэдээллийг бүртгэх Smart office программын хөгжүүлэлтийг хийх зэрэг тодорхой арга хэмжээ авахаар төлөвлөн ажиллаж байна.

“Шударга ёс” онол, арга зүйн цуврал сэтгүүлийн 2022 оны 2 дахь, 2023 оны 2 дугаарыг тус тус эрхлэн хэвлүүллээ. Мөн Авлигатай тэмцэх газраас 2020-2022 онд зохион байгуулсан судалгааны тайлангуудыг оюутан, сурагч, багш, эрдэмтэн, судлаач болон сонирхсон хүн бүхэнд гарын авлага болохуйцаар эмхэтгэн хэвлүүллээ.

Дөрөв. Хяналт шалгалт, дүн шинжилгээний ажлын чиглэлээр

Мэдүүлгийн бүрдүүлэлтийн талаар

Авлигын эсрэг хууль, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн үйлчлэлд хамаарах албан тушаалтнуудын 2022 оны хувийн ашиг сонирхлын мэдүүлэг болон хөрөнгө, орлогын мэдүүлэг (ХАСХОМ)-ийг шинэчлэн бүртгэх ажлыг улсын хэмжээнд удирдан зохион байгуулав. Авлигын эсрэг хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.3 дахь хэсэг, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлын зөрчлийг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.2 дахь хэсэгт заасныг үндэслэн Төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллагаас ХАСХОМ-ийн талаарх тайлан, мэдээг хүлээн авч, нэгдсэн дүн, мэдээг гаргалаа.

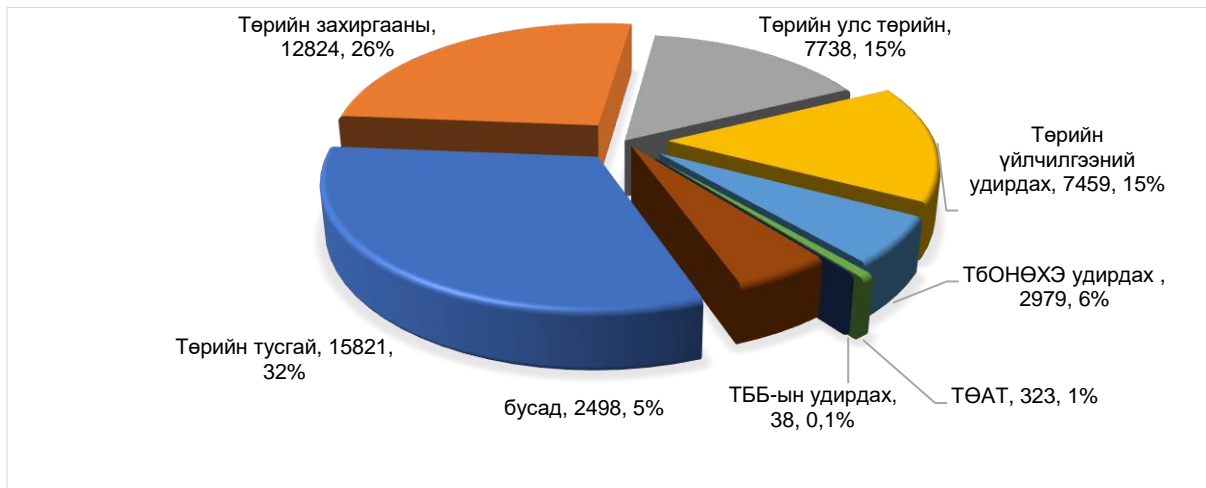
ХАСХОМ-ийг шинэчлэн мэдүүлэх хуулийн хугацаанд буюу 2022 оны 2 дугаар сарын 15-ны дотор улсын хэмжээнд нийт төрийн болон нутгийн захиргааны нийт 124 байгууллагын 49680 (цахим-44283, хэвлэмэл байдлаар-5396) мэдүүлэг гаргагч мэдүүлгээ гаргаж бүртгүүлэхээс хуулийн хугацаанд 99.9 хувь мэдүүлгээ гаргаж баталгаажуулсан. УИХ-ын гишүүн Ж.Мөнхбат мэдүүлээгүй, “Улаанбаатар хөгжлийн корпорац”-ийн зөвлөлийн гишүүн, хараат бус гишүүн Б.Хаш-Эрдэнэ хуульд заасан хугацаа хожимдуулж мэдүүлэг гаргасан.

Авлигатай тэмцэх газарт мэдүүлгээ бүртгүүлэх үүрэгтэй төрийн өндөр болон бусад 343 албан тушаалтнаас 322 албан тушаалтан хуулийн хугацаанд шинэчлэн мэдүүлсэн байна. (20 албан тушаал сул байсан.)

2022 оны ХАСХОМ-ээ шинэчлэн мэдүүлгээ гаргасан нийт мэдүүлэг гаргагчдын тоо өмнөх оноос 2124 нэгжээр нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байсан. Энэ нь 2022 онд УИХ, Засгийн газрын шийдвэрээр төрийн тусгай болон төрийн захиргааны албан хаагчийн ангилал зэрэглэлийг шинэчлэн тогтоосон, Цэргийн тагнуулын газар, Монгол Улс, ОХУ хоорондын хилийг шалгах Монгол-Оросын хамтарсан комиссын Монголын хэсэг, ЦХХХЯ-ны Төрийн цахим үйлчилгээний зохицуулалтын газар, БОАЖЯ-ны харьяанд Ойн газар, Боомтын сэргэлтийн үндэсний хороо, Улаанбаатар хотын авто замын түгжрэлийг бууруулах үндэсний хороо, Олимп, нийтийн биеийн тамирын үндэсний хороо байгуулагдаж, “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ, “Монголросцветмет” ТӨҮГ, “Дарханы төмөрлөгийн үйлдвэр” ТӨХК-ийг “Эрдэнэс Монгол” ХХК-д нэгтгэсэн, ЗГХЭГ-т харьяалагдаж байсан Цөмийн энергийн энергийн комиссын Ажлын алба БШУЯ-нд, Алтанбулаг, Замын-Үүд, Цагааннуур чөлөөт бүс ЭЗХЯ-д шилжсэн болон МХЕГ татан буугдсантай холбоотой байна. АТГ-аас 2022 онд ЭМЯ, түүний харьяа байгууллагуудын албан тушаалын чиг үүрэгт хийсэн дүн шинжилгээний дүнд Авлигын эсрэг хуулийн үйлчлэлд эрүүл мэндийн салбарын удирдах ажилтнуудыг бүрэн хамруулсан нь үүнд нөлөөлсөн байна.

ХАСХОМ-ээ шинэчлэн гаргасан нийт мэдүүлэг гаргагчдын 15821 буюу 32.0 хувь нь төрийн тусгай, 12824 буюу 26.0 хувь нь төрийн захиргааны, 7738 буюу 15.5 хувь нь улс төрийн, 7459 буюу 15.0 хувь нь төрийн үйлчилгээний удирдах, 2979 буюу 6.0 хувь нь төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн удирдах, төрийн өндөр албан тушаалтан, тэдгээртэй адилтгах 323 буюу 0.6 хувь нь, төрийн тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгэж байгаа төрийн бус байгууллагын удирдах албан тушаалтан 38 буюу 0.1, 38 буюу 0.1 хувь нь төрийн тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгэж байгаа төрийн бус байгууллагын удирдах албан тушаалтан, 2498 буюу 5.0 хувь бусад албан тушаалтнууд эзэлж байна.

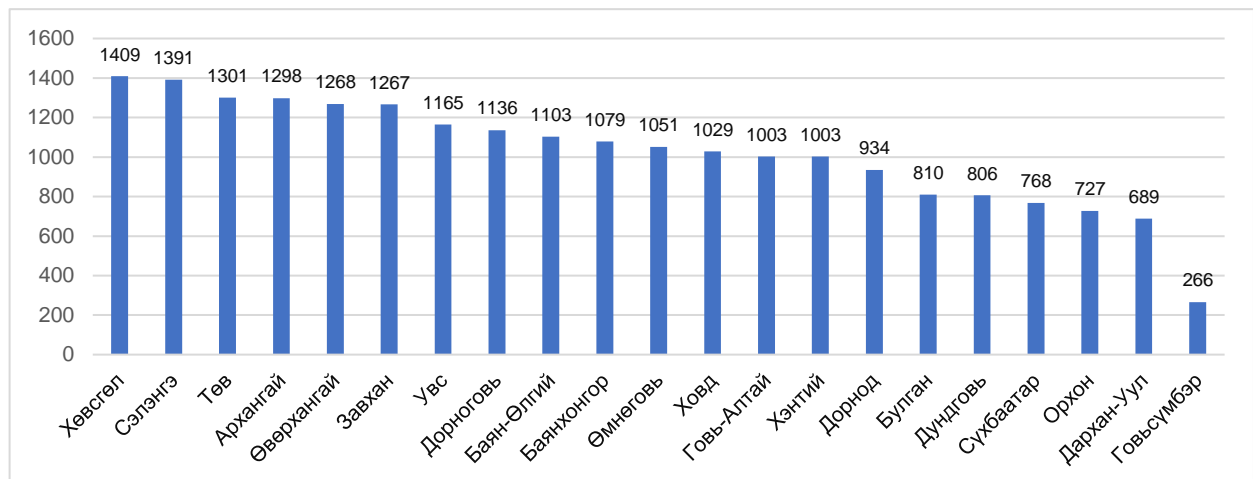
**Дүрслэл 1. ХАСХОМ гаргасан албан тушаалтан
(төрийн албан тушаалын ангиллаар)**

Нийт мэдүүлэг гаргагчийн 28176 буюу 57.0 хувь нь Улаанбаатар хотод, 21503 буюу 43.0 хувь нь орон нутагт, мөн 14904 буюу 30.0 хувийг ахлах мэргэжилтэн болон удирдах, 34775 буюу 70.0 хувь нь гүйцэтгэх албан тушаалтан эзэлж байна.

Орон нутгаас Хөвсгөл аймгаас 1409 мэдүүлэг гаргагч бүртгүүлсэн нь бусад аймгуудаас өндөр үзүүлэлт болж байна.

Дүрслэл 2. ХАСХОМ мэдүүлсэн мэдүүлэг гаргагчийн тоо (аймгаар)

Төрийн захиргааны болон нутгийн захиргааны байгууллагаас ирүүлсэн тайлан, мэдээнээс үзэхэд 904 албан тушаалтан “хөрөнгө, орлогын их хэмжээний өөрчлөлт”-ийн талаар мэдүүлж, 41276 албан тушаалтан “тухайн албан үүргийг гүйцэтгэхэд ашиг сонирхлын зөрчилгүйг илэрхийлсэн мэдэгдэл”, 346 нь “ашиг сонирхлын зөрчил үүссэн тухай мэдэгдэл”, 65 нь ашиг сонирхлын зөрчилтэй гэж ойлгогдохуйц нөхцөл байдал үүссэн гэж тайлбар гаргасан байна.

Авлигын эсрэг хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1, 14.2, 14.3-т заасан үндэслэл болон төрийн албаны ил тод байдал, төрийн албан хаагчийн хариуцлагатай, шударга байдлыг хангах, олон нийтийг мэдээлэл авах боломжийг олгох зорилгоор Төрийн болон нутгийн захиргааны албан тушаалтны 2022 оны ХОМ-ийн хураангуйг <http://www.xасxом.iaас.mn> цахим хуудсанд 2023 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдөр нээлттэй байршуулсан.

Судалгаа, дүн шинжилгээний ажлын талаар

Мэдүүлгийн хяналт шалгалтыг эрсдэлд суурилан зохион байгуулж, үр дүнг тооцох хүрээнд 44283 албан тушаалтны ХАСХОМ-ийн мэдээлэлд эрсдэл тооцлоо. Эрсдэлийн дүн шинжилгээгээр дунд болон түүнээс дээш эрсдэлтэй 7213 (16.3 хувь), түүний дотор Дорнод аймгийн ИТХ, Архангай аймгийн ИТХ, Монгол банк, Увс аймгийн ИТХ, Гадаад харилцааны яам,

Өмнөговь аймгийн ИТХ, Нийслэлийн ЗДТГ, Зам, тээврийн хөгжлийн яам, Өмнөговь аймгийн ЗДТГ, Өвөрхангай аймгийн ИТХ, Баянхонгор аймгийн ЗДТГ, Нийслэлийн ИТХ, Эрүүл мэндийн яам зэрэг байгууллагын мэдүүлэг гаргагчдын эрсдэл өндөр байгаа дүн гарсан. Иймд хуулиар олгогдсон эрхийн хүрээнд эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөн холбогдох бэлтгэл ажлыг хангаж байна.

ШШГЕГ-аас ирүүлсэн авлигын гэмт хэрэг үйлдсэн гэм буруутайд тооцож, ял шийтгүүлсэн 1647 этгээдийн мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийхэд 49 мэдүүлэг гаргагч авлигын гэмт хэрэгт ял шийтгүүлснээс төрийн жинхэнэ албан хаагч 13 байсан. Иймд энэхүү судалгаанд үндэслэн Төрийн албаны тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.1.3-т “Эрүүгийн хуульд заасан авлига, албан тушаалын гэмт хэрэг үйлдэж шүүхээр ял шийтгүүлж байгаагүй байх;” гэсэн шаардлагыг хангахгүй байгаа албан хаагчдыг төрийн албанаас чөлөөлөх шаардлагатай мэдээллийг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газарт хандаж хүргүүлснээр нэр бүхий албан хаагчдыг албан тушаалаас нь чөлөөлүүлэв.

Мэдүүлгийн системд үндэслэн ХАСУМ-ийн хяналтаар илт ашиг сонирхлын зөрчилтэй болон ашиг сонирхлын зөрчил үүсч болзошгүйг анхааруулсан этгээдийг нэр дэвшсэн албан тушаалд томилсон талаарх судалгааг хийлээ. Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.6-д заасны дагуу нийтийн албан тушаалд томилогдохоор нэр дэвшсэн 2022 оны 14695, 2023 оны нэгдүгээр улирлын 4314, нийт 19009 этгээдийн хувийн ашиг сонирхлын урьдчилсан мэдүүлэгт дүн шинжилгээ хийсэн. Дүн шинжилгээнд үндэслэн мөн хуулийн холбогдох хэсэгт, өөрөөр хэлбэл, ХАСУМ хянуулалгүйгээр нийтийн албанд томилсон тохиолдолд хариуцлага хүлээлгэдэг байх саналыг уламжилснаар УИХ-аас 2023 оны 7 дугаар сарын 7-ны өдөр баталсан Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулиар “мөн хуулийн 29 дүгээр 29.2.2 дахь заалтын “21.4-т” гэснийг “21.4, 23.5-д” гэж өөрчлөлт оруулав.

Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 20¹ дугаар зүйлийн “20^{1.2} Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн, Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүн, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын эхнэр, нөхөр, хамтран амьдрагч, хүүхэд төрийн албаны удирдах албан тушаал эрхлэх, төрийн болон орон нутгийн өмчит компани, улсын үйлдвэрийн газрын гүйцэтгэх удирдлагад ажиллахыг хориглох” зохицуулалт 2023 оны 10 дугаар сарын 1-ний өдрөөс мөрдөгдсөнтэй холбогдуулсан уг хориглолтод хамаарах этгээдийн судалгааг гаргаж дүн шинжилгээ хийв.

Биеийн тамир, спортын хороонд мэдүүлгийн бүрдүүлэлтийн хяналт шалгалтыг хийж, нөхцөл байдалд дүгнэлт хийж, цаашид хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар зөвлөмж хүргүүлж, зөрчил гаргасан 3 албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулсан. ХАСХОМ-тээ 10 сая, түүнээс дээш үнийн дүнтэй виртуал хөрөнгө, орлого мэдүүлсэн 293 албан тушаалтны судалгааг гаргаж, холбогдох хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлж байна.

Сургалт сурталчилгаа, мэдээлэл арга зүйн ажлын талаар

Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, нийтийн албан тушаалтны үүрэг хариуцлагыг дээшлүүлэх, гаргаж байгаа нийтлэг зөрчил, цаашид зөрчлийг давтан гаргахгүй байх, мэдүүлгийг бүртгэж хадгалах эрх бүхий албан тушаалтан (ЭБАТ)-ыг мэргэшүүлэх, сурган дадлагажуулах, үйл ажиллагаанд нь тавих хяналтыг дээшлүүлэх, удирдах албан тушаалтны авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх үүргийн хэрэгжилтийг хангуулах чиглэлээр сургалт, мэдээлэл, арга зүйгээр хангах ажлыг тасралтгүй зохион байгуулж байна.

ЭБАТ-уудыг мэдээлэл, арга зүйн зөвлөгөөгөөр хангах, дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор цахимаар нэгдсэн группэд гарын авлага, зөвлөмж, мэдээлэл, зааварчилгаа, сурталчилгаа болон бусад цаг үеийн шинжтэй мэдээллийг тухай бүр тогтмол байршуулж, байнгын холбоотой ажиллаж байна.

Тайлант хугацаанд 41 удаагийн удаагийн сургалт (цахим, танхимаар)-д давхардсан тоогоор 45 байгууллагын 11497 нийтийн албан тушаалтан, 2588 эрх бүхий албан тушаалтан,

нийт 14085 албан тушаалтныг хамруулан суралцуулсныг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал, нийт сургалтад хамрагсдын тоо 58,4 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Дүрслэл 3. Сургалтад хамруулсан албан тушаалтны тоон үзүүлэлт (өмнөх оны мөн үеийнхтэй харьцуулбал)

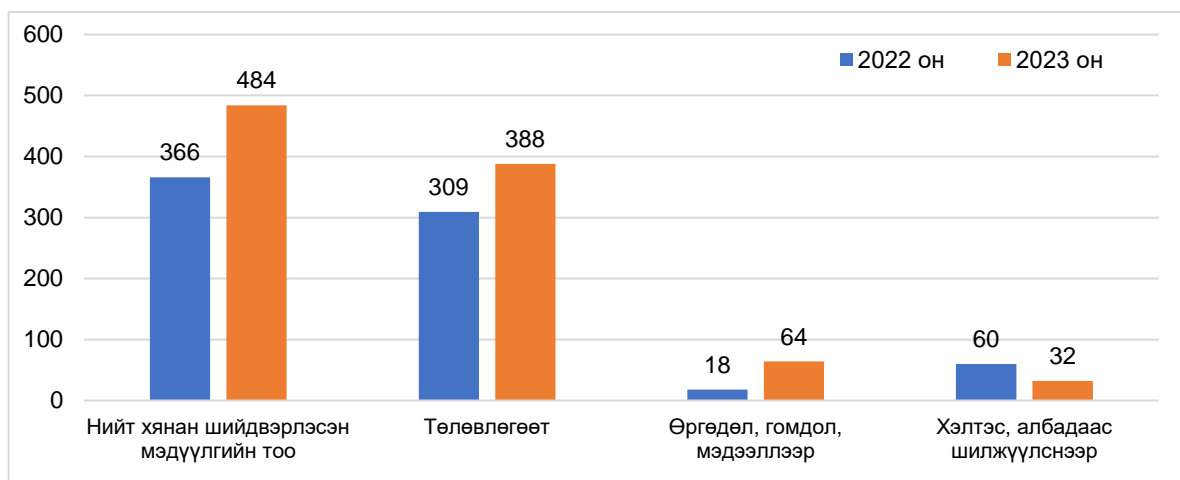
Мэдүүлэг гаргагч албан тушаалтан нь хуулийн хугацаанд хөрөнгө, орлогын мэдүүлгээ үнэн зөв мэдүүлэх үүргийн талаар телевиз, сонин болон цахим хуудас, болон олон нийтийн мэдээллийн бусад хэрэгсэл, нийтийн сүлжээгээр дамжуулан сурталчилгааг тогтмол хийж мэдээ, мэдээллээр хангаж ажиллалаа.

Хувийн ашиг сонирхлын мэдүүлэг болон хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийн хяналт, шалгалтын ажлын талаар

2023 онд шинээр хүлээн авсан 564, өмнөх оны үлдэгдэл 21, нийт 585 албан тушаалтны ХАСХОМ-ийг хянан шалгахад 484-г хянан шийдвэрлэж, одоо 101 мэдүүлгийг хянан шалгах ажил үргэлжилж байна. Шийдвэрлэлтийн хувь 82.7 хувьтай байгааг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал, 0.3 хувиар өссөн байна.

Тайлант хугацаанд хянан шийдвэрлэсэн 484 мэдүүлгийн 388 буюу 80.2 хувийг төлөвлөгөөт хяналт шалгалтаар, 64 буюу 13.2 хувийг иргэний гомдол, мэдээллээр, 32 буюу 6.6 хувийг бусад хэлтэс, албадаас шилжүүлснээр хянан шалгасан байна.

Дүрслэл 4. Мэдүүлгийн хяналт шалгалтын тоон үзүүлэлт (өмнөх оны мөн үеийнхтэй харьцуулбал)

Хяналт шалгалтаар нийт 34 албан тушаалтанд, үүнээс Авлигын эсрэг хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.8.1-д зааснаар 5 мэдүүлэг гаргагчид сануулах, мөн зүйлийн 13.8.2-т зааснаар 9 мэдүүлэг гаргагчид албан тушаалын цалингийн хэмжээг гурван сар хүртэл хугацаагаар 17 хувиар бууруулах, 13.8.3-т зааснаар 17 мэдүүлэг гаргагчид албан тушаалын цалингийн хэмжээг тодорхой хугацаагаар, тодорхой хувиар бууруулах, 13.8.4-т зааснаар 3 албан тушаалтанд төрийн албанаас халах хариуцлага тооцуулсан.

Хүснэгт 1. ХАСХОМ-ийн хяналт шалгалт
(өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)

Хамаарах хугацаа	ХАСХОМ					Хариуцлага тооцуулах үндэслэлтэй	Хариуцлага тооцсон
	Өмнөх оны үлдэгдэл	Тайлант хугацаанд хүлээж авсан	Шалгавал зохих	Хянан шийдвэрлэсэн	Ажиллагааны үлдэгдэл		
2022	57	330	387	366	21 (6.7%)	93 (25.5%)	35/37.6%
2023	21	564	585	484	101(17.3%)	34	34

Хяналт шалгалтаар 60 мэдүүлэг гаргагчийн мэдүүлэгт холбогдох Эрүүгийн хуульд заасан гэмт хэргийн шинжтэй байж болзошгүй үйлдэл, мэдээллийг шалгуулахаар тус газрын харьяалах хэлтэст шилжүүлснээр хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээсэн 38, үүнээс 7 мэдүүлэг гаргагчийг шүүхэд шилжүүлэх саналтай прокурорт хүргүүлсэн байна.

Шалгалтаар 5 мэдүүлэг гаргагч өөрийн болон гэр бүлийн гишүүдийн татвар ногдуулах орлогоо үнэн зөв тайлагнаагүй байж болзошгүй нөхцөл байдал илэрсэн тул Татварын ерөнхий хуулийн 34 дүгээр зүйлд зааснаар Татварын ерөнхий газарт шилжүүлэн татварын хяналт шалгалтаар 8.4 тэрбум төгрөгийн татварын зөрчил илэрч, нийт 637 сая төгрөгийн нөхөн төлбөр, торгууль, алданги ногдуулсан дүнтэй байна.

Авлига, ашиг сонирхлын талаарх гомдол, мэдээллийн хяналт шалгалтын ажлын талаар

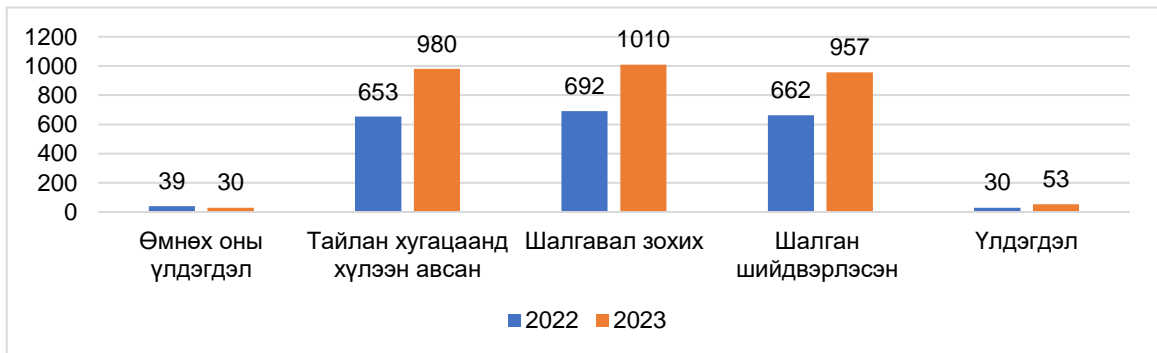
2023 онд иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагаас албан тушаалтны авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийг шалгуулахаар хандсан 980 (өмнөх оны үлдэгдэл 30), нийт 1010 гомдол, мэдээллийг хянан шалгах аас тайлант хугацаанд 957 гомдол, мэдээллийг хянан шийдвэрлэсэн бөгөөд одоо 53 гомдол, мэдээлэл ажиллагаанд байна. Шийдвэрлэлт 95.0 хувьтай байна.

Хянан шалгасан гомдол, мэдээллээс 86 албан тушаалтанд холбогдох зөрчил тогтоогдож, гэмт хэргийн шинжтэй байж болзошгүй гэж үзэн эрх бүхий хэлтэст шилжүүлсэн 108, бусад хэлтэст шилжүүлсэн 66, бусад байгууллагад харьяаллын дагуу шилжүүлсэн 169, хуульд зааснаар хянан үзээгүй болон буцаасан 76, гомдлоосоо татгалзсан 8, Зөрчлийн тухай хуульд зааснаар шийтгэл ногдуулсан 1, зөрчил илрээгүй 405, бусад 38 байна.

Гомдол, мэдээлэлд дурдсан нөхцөл байдлыг хянан шалгаж, хууль зөрчсөн 39 албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулахаар эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлж, хууль бус шийдвэрийг хүчингүй болгуулан, ашиг сонирхлын зөрчил үүсэх эсхүл олон нийтийн зүгээс ашиг сонирхлын зөрчилтэй гэж үзэх нөхцөлийг үүсгэж байгаа талаар мэдэгдэж, анхааруулан хуульд заасан хориглолт, хязгаарлалтыг зөрчсөн 1 албан тушаалтанд Зөрчлийн тухай хуулийн 15.30-д зааснаар торгох шийтгэл оногдуулсан.

Зөрчил гаргасан албан тушаалтанд шийтгэл ногдуулахаар эрх бүхий албан тушаалтанд шаардлага хүргүүлснээр Авлигын эсрэг хуулийн 13.8.1-д зааснаар сануулах сахилгын шийтгэлийг 2 албан тушаалтанд, 13.8.2-т зааснаар албан тушаалын цалингийн хэмжээг 3 сар хүртэл хугацаагаар 30 хувиар бууруулах сахилгын шийтгэлийг 1, 13.8.3-т зааснаар албан тушаал бууруулах, эсхүл албан тушаалын цалингийн хэмжээг гурван сар хүртэл хугацаагаар 30 хувиар бууруулах сахилгын шийтгэлийг 1, 13.9-д зааснаар албан тушаал бууруулах сахилгын шийтгэлийг 2, 33.1.2-д зааснаар албан тушаалын цалингийн хэмжээг хуульд заасан хугацаа, хэмжээгээр хасах шийтгэл бууруулах сахилгын шийтгэлийг 1, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 29.2.1-д зааснаар сануулах шийтгэлийг 1, 29.2.2-т зааснаар албан тушаалын цалингийн хэмжээг хуульд заасан хугацаа, хэмжээгээр хасах шийтгэлийг 16, 29.2.4-т зааснаар нийтийн албанаас халах шийтгэлийг 5 албан тушаалтанд сахилгын шийтгэл хүлээлгэсэн байна.

**Дүрслэл 5. Гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт
(өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)**

Хүлээн авсан өргөдөл, гомдол, мэдээллийг өнгөрсөн оны мөн үеийнхтэй харьцуулбал, гомдол, мэдээлэл 327 нэгжээр буюу 50.0 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Тайлант хугацаанд хүлээж авсан нийт гомдол, мэдээллийн 53.8 хувийг Улаанбаатар хотоос, 46.2 хувийг орон нутгаас ирүүлсэн байна. Аймгуудаас Баян-Өлгий аймгаас 75 гомдол мэдээлэл буюу 7.4 хувь, Сэлэнгэ аймгаас 52 буюу 5.1 хувь, Орхон аймгаас 47 буюу 4.7 хувийг эзэлж байгаа нь бусад аймгаас өндөр үзүүлэлттэй байна.

Шалгалтын явцад илэрсэн зөрчлийг давтан гаргахгүй байх, хуулийн хэрэгжилтийг ханган ажиллах, албан тушаалтны ёс зүй, үүрэг хариуцлагыг дээшлүүлэх талаар Боловсрол шинжлэх ухааны яам, Иргэний нисэхийн ерөнхий газар, Нийслэлийн Засаг дарга, Засаг даргын Тамгын газар, Баянгол, Чингэлтэй дүүргийн Засаг дарга, Баян-Өлгий, Хөвсгөл, Увс аймгийн Засаг дарга, Засаг даргын Тамгын газар зэрэг нийт 82 байгууллага, албан тушаалтанд зөвлөмж, чиглэл хүргүүлж, үр дүн биелэлтийг тооцон ажиллалаа.

Хяналт шалгалтаар тогтоогдсон нөхцөл байдлын талаар нийт гомдол гаргагчдын 47.0 хувьд албан бичгээр, үлдэх хувьд нь амаар (утсаар цахим шуудангаар) хариу өгчээ.

Шалган шийдвэрлэсэн гомдол, мэдээллийн агуулгын хувьд албаны эрх мэдэл буюу албан тушаалын байдлаа урвуулсан, хэтрүүлсэн 20.0 хувийг, хууль бус шийдвэр гаргаж, бусдад давуу байдал олгосон 25.0 хувийг, ашиг сонирхлын зөрчилтэй хууль бус томилгоо, шийдвэр гаргасан 21.0 хувийг, хууль бус томилгоо хийсэн 26.0 хувийг, бусад 8.0 хувийг тус тус эзэлж байна. Энэхүү үзүүлэлтийг өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулбал, хууль бус шийдвэр гаргаж бусдад давуу байдал олгосон зөрчил 2.0 хувиар, хууль бус томилгоо хийсэн зөрчил 1.0 хувиар өсч, бусад зөрчил дунджаар 1.0 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Нийтийн албанд томилогдохоор нэр дэвшсэн этгээдийн хувийн ашиг сонирхлын урьдчилсан мэдүүлэг (ХАСУМ)-ийг хянасан талаар

Тайлант хугацаанд нийтийн албанд томилогдохоор нэр дэвшсэн 16487 этгээдийн ХАСУМ-ийг хүлээн авснаас 16331 этгээдийн урьдчилсан мэдүүлгийг хянан шийдвэрлэж, холбогдох байгууллагад хариуг хүргүүлж, 156 мэдүүлэг хянагдаж байна.

**Хүснэгт 2. Хянан шалгасан хувийн ашиг сонирхлын урьдчилсан мэдүүлэг
(өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)**

	Хүлээн авсан	Хянасан	Үүнээс:				Үлдэгдэл
			Ашиг сонирхлын зөрчил үүсэх нөхцөл байдал тогтоогдоогүй	Ашиг сонирхлын зөрчил үүсэх нөхцөл байдлыг анхааруулсан	Илт ашиг сонирхлын зөрчил үүсэх	Хуульд зааснаар буцаасан	
2022	14861	14695	13616	918	37	124	166/1.1%
2023	16487	16331	15357	724	22	228	156/0.9%

2023 онд хүлээн авсан ХАСУМ-ийн тоо 2022 оны мөн үетэй харьцуулахад 1617 нэгжээр буюу 10.9 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

УИХ-аас Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуульд, түүний дотор 29 дүгээр зүйлийн 29.2.2-т мөн хуулийн 23 дугаар зүйлийн “23.5 Нийтийн албанд томилогдохоор нэр дэвшсэн этгээдийн хувийн ашиг сонирхлын урьдчилсан мэдүүлгийг томилох эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтан хүлээн авч Авлигатай тэмцэх газарт хүргүүлнэ.” гэж заасныг зөрчсөн томилох эрх бүхий албан тушаалтанд хариуцлага хүлээлгэхээр нэмэлт оруулсан.

Энэхүү хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш хугацаанд нийтийн албанд томилогдохоор нэр дэвшсэн этгээдийн ХАСУМ-ийг тус байгууллагаар хянуулалгүйгээр томилж, хууль зөрчсөн 34 томилох эрх бүхий удирдах албан тушаалтанд сахилгын шийтгэл ногдуулах шаардлага хүргүүлэн хуулийн хэрэгжилтийг хангаж ажиллав.

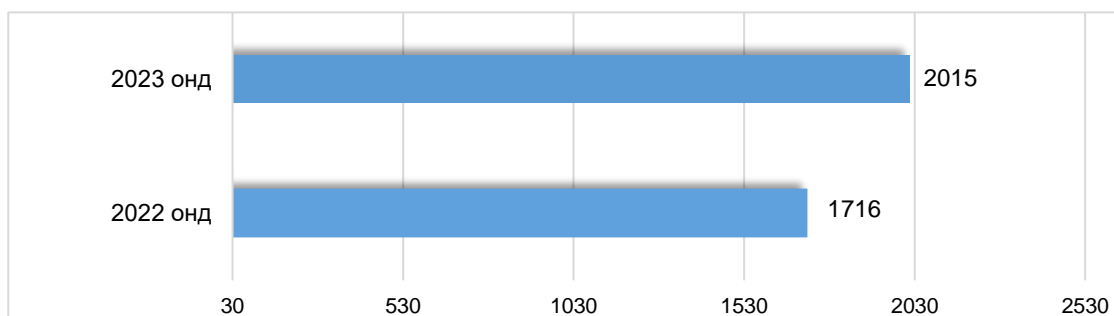
Тав. Мөрдөн шалгах ажлын талаар

Гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэл

2023 онд өмнөх оны 141, шинээр хүлээн авсан гэмт хэргийн талаарх 2015, нийт 2156 гомдол, мэдээллийг хүлээн авснаас 427 гомдол, мэдээллийг Иргэдээс төрийн байгууллага, албан тушаалтанд гаргасан өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх тухай хуульд заасны дагуу харьяалах байгууллагад нь шилжүүлж, гэмт хэргийн талаарх 1670 гомдол, мэдээллийг бүртгэлд оруулан шалгасан байна.

Хянан шийдвэрлэсэн гэмт хэргийн талаарх гомдол мэдээлэл өмнөх оны мөн үеэс 315 нэгжээр буюу 17.1 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Дүрслэл 6. Хянан шийдвэрлэсэн гэмт хэргийн шинжтэй гомдол, мэдээлэл (өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)

Гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллийг холбогдсон албан тушаалын ангиллаар нь авч үзвэл төрийн улс төрийн 277, төрийн захиргааны 510, төрийн тусгай 729, төрийн үйлчилгээний 148, төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн 235, хувийн хэвшил, аж ахуйн нэгж, төрийн бус байгууллагын 116 байна.

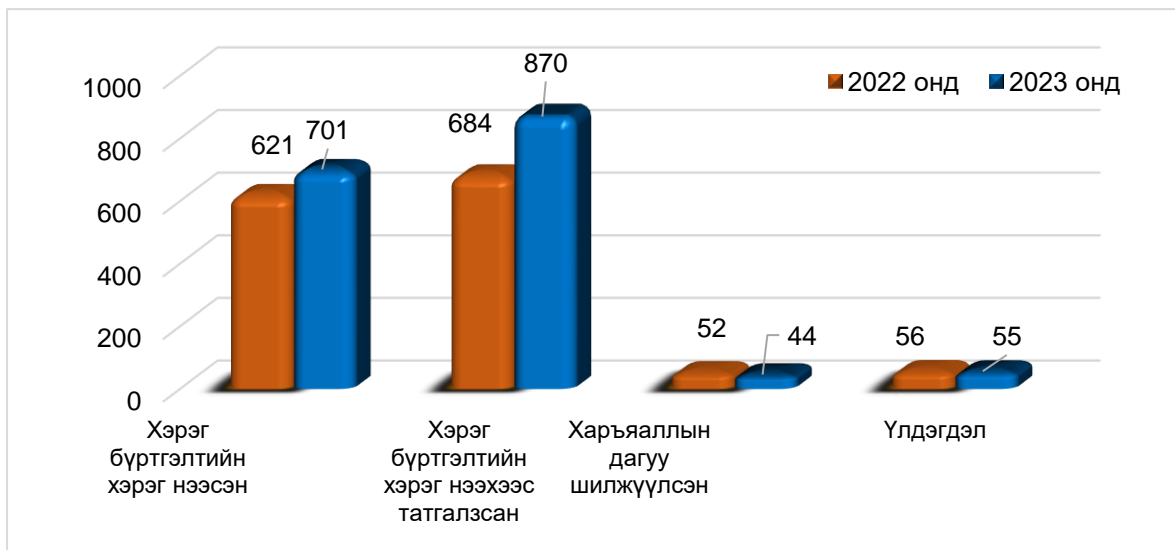
Дүрслэл 7. Гомдол, мэдээлэлд холбогдох албан тушаалтны ангилал

Мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулсан 1670 гомдол, мэдээллээс 701 гомдол, мэдээлэл буюу 41.9 хувьд хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын хэрэг нээж, 870 гомдол, мэдээлэл буюу 52.1 хувьд хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээхээс татгалзах, 44 гомдол, мэдээлэл буюу 2.6 хувийг

харьяаллын дагуу шилжүүлэх саналтай тус тус прокурорт шилжүүлж, 55 гомдол, мэдээллийн үлдэгдэлтэй, шийдвэрлэлт 96.7 хувьтай байна.

Дүрслэл 8. Гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт (өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)

Мөрдөн шалгах хэлтэст хүлээн авч шалгасан 1670 гомдол, мэдээллийн 987 буюу 59.1 хувийг Улаанбаатар, 683 буюу 40.9 хувийг орон нутгийн прокурорын хяналтын харьяалалтай гомдол, мэдээлэл эзэлж байна.

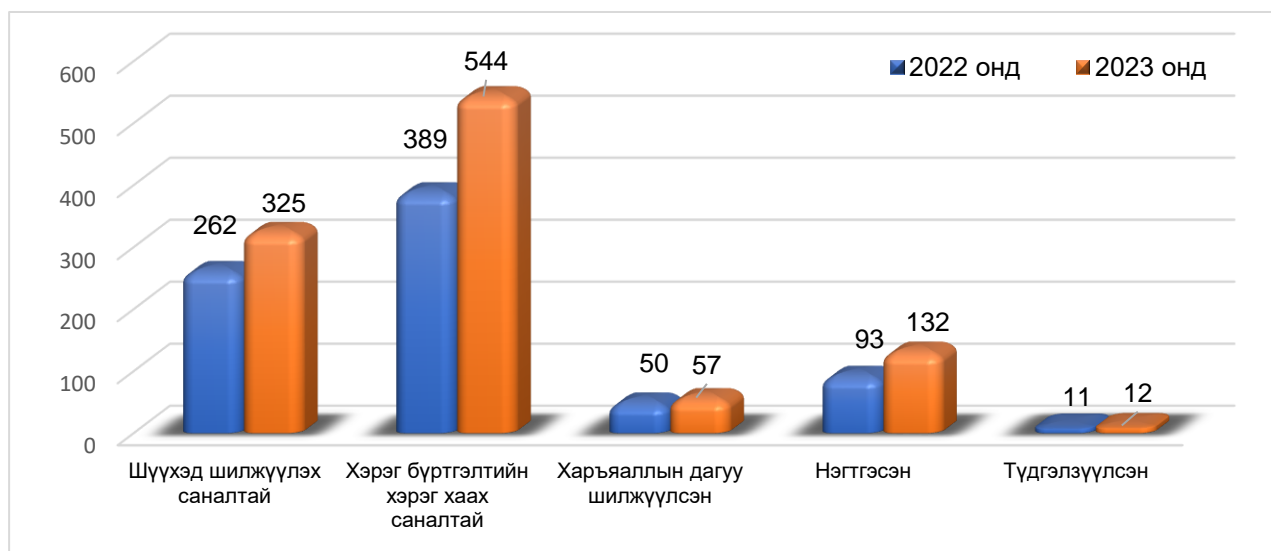
Эрүүгийн хэргийн талаар

Тайлант хугацаанд хуульд заасан харьяаллын 2183 үйлдэлтэй, 1402 холбогдогчтой, 1837 хэрэгт хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын ажиллагаа явуулсныг 2022 онд 1520 хэрэг шалгасантай харьцуулбал, 21.0 хувиар өссөн байна.

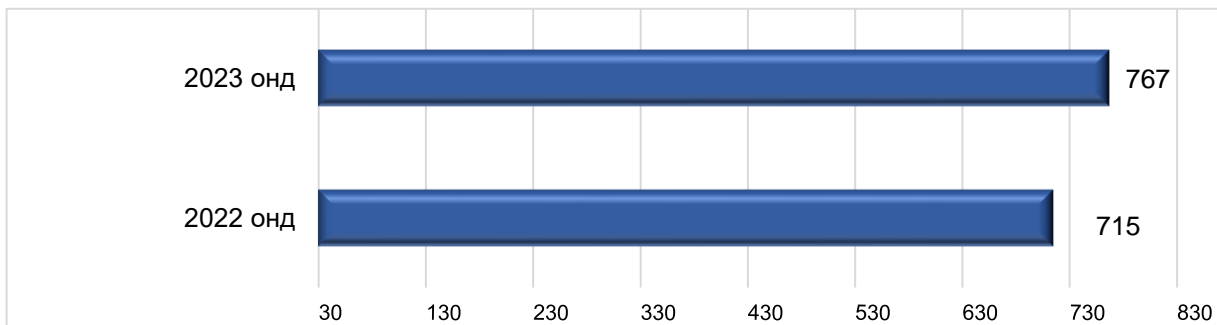
Нийт шалгасан хэргийн 325 буюу 17.7 хувийг шүүхэд шилжүүлэх саналтай, 544 буюу 29.6 хувийг хэрэг бүртгэлтийн хэрэг хаах, эрүүгийн хэргийг хэрэгсэхгүй болгох саналтай, 57 буюу 3.1 хувийг харьяаллын дагуу шилжүүлэх саналтай прокурорт шилжүүлж, 132 хэргийг нэгтгэн шалгаж, 12 хэргийг түдгэлзүүлж, одоо 767 эрүүгийн хэргийн үлдэгдэлтэй байгаагаас хэрэг бүртгэлтийн 690 хэрэг, мөрдөн байцаалтын 77 хэрэг байна.

Мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулсан хэргийн шийдвэрлэлт 57.6 хувьтай, өмнөх оны мөн үеэс 5.4 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна. Шүүхээр 192 хэрэг шийдвэрлэгдсэн байна.

Дүрслэл 9. Хэргийн шийдвэрлэлт (өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)

Дүрслэл 10. Ажиллагаанд байгаа хэрэг (өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)

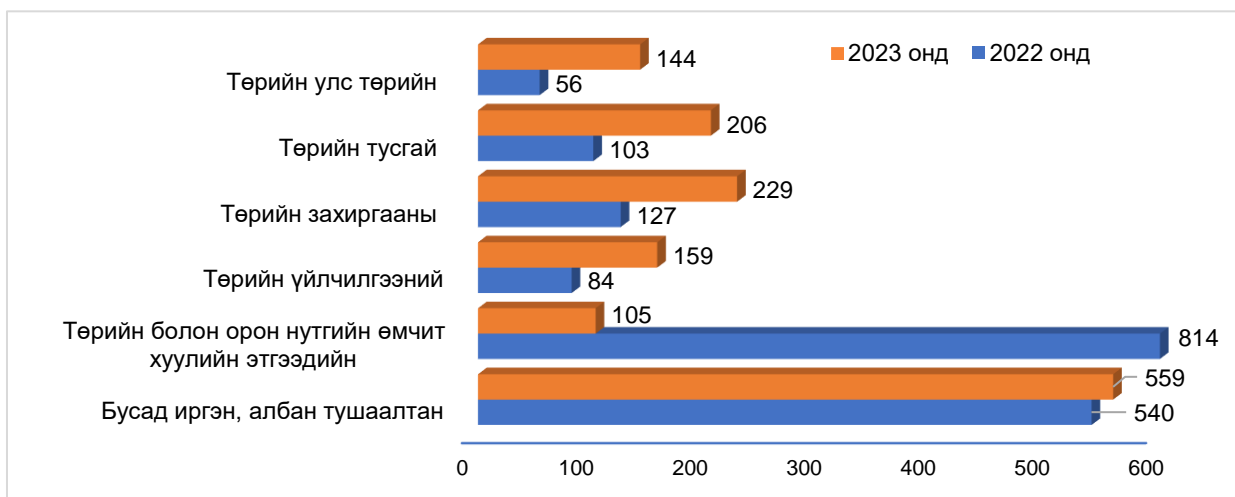

Мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулсан хэргийг Эрүүгийн хуулийн зүйл хэсгээр ангилбал:

- Эрүүгийн хуулийн 22.1 дүгээр зүйл (Эрх мэдэл, албан тушаалын байдлаа урвуулан ашиглах) гэмт хэрэг-1011 буюу 55.9 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 22.4 дүгээр зүйл (Хахууль авах) гэмт хэрэг-239 буюу 13.2 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 22.5 дугаар зүйл (Хахууль өгөх) гэмт хэрэг-138 буюу 7.6 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 22.8 дугаар зүйл (Төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах) гэмт хэрэг-22 буюу 1.2 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 22.10 дугаар зүйл (Үндэслэлгүйгээр хөрөнгөжих) гэмт хэрэг-52 буюу 2.9 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 22.12 дугаар зүйл (Хуулийн этгээдийн эрх мэдлийг урвуулан ашиглах) гэмт хэрэг-34 буюу 1.9 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 18.6 дугаар зүйл (Мөнгө угаах) гэмт хэрэг-37 буюу 2.0 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 21.12 дугаар зүйл (Эрүү шүүлт тулгах) гэмт хэрэг-15 буюу 0.8 хувь,
- Бусад хэрэг 258 буюу 14.3 хувийг тус тус эзэлж байна.

Хэрэгт холбогдон шалгагдсан этгээдийн 56 буюу 4.7 хувийг төрийн улс төрийн, 127 буюу 10.7 хувийг төрийн захиргааны, 103 буюу 8.7 хувийг төрийн тусгай, 84 буюу 7.1 хувийг төрийн үйлчилгээний, 814 буюу 68.8 хувийг бусад этгээд эзэлж байна.

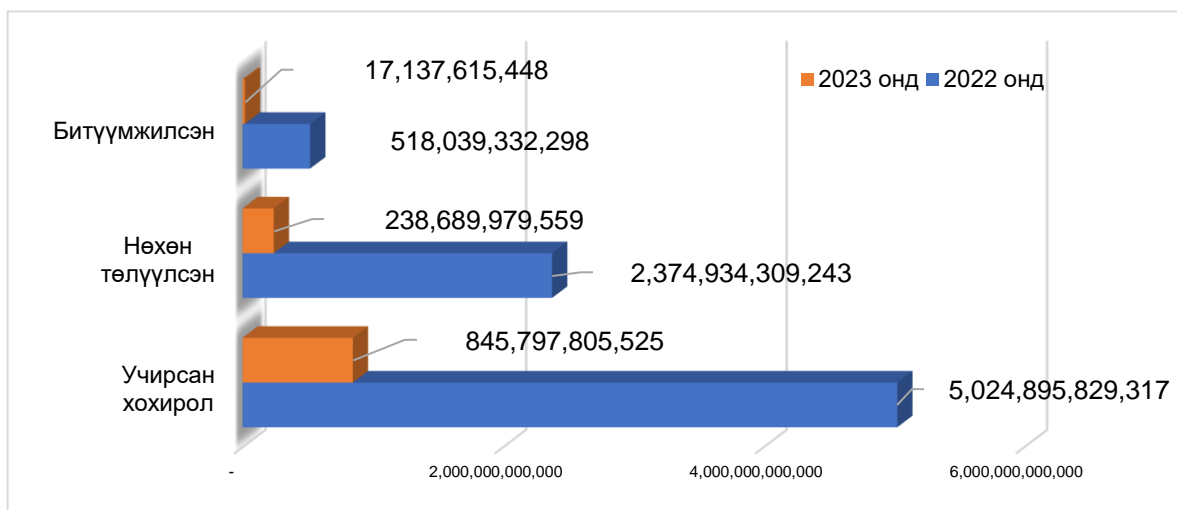
Дүрслэл 11. Гэмт хэрэгт холбогдон шалгагдсан албан тушаалтан (өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)

2023 онд шалгагдсан гэмт хэргийн улмаас 845,797,805,525.00 (найман зуун дөчин таван тэрбум, долоон зуун ерэн долоон сая, найман зуун таван мянга таван зуун хорин тав) төгрөгийн хохирол учирснаас мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад 238,689,979,559.00 (хоёр зуун гучин найман тэрбум, зургаан зуун наян есөн сая, есөн зуун далан есөн мянга таван зуун тавин ес) төгрөгийн хохирлыг нөхөн төлүүлж, үл хөдлөх, хөдлөх, байр, орон сууц, автомашин, тоног төхөөрөмж зэрэг 17,137,615,448.00 (арван долоон тэрбум, нэг зуун гучин долоон сая, зургаан зуун арван таван мянга, дөрвөн зуун дөчин найм) төгрөгөөр үнэлэгдэх эд хөрөнгө болон бэлэн мөнгийг битүүмжлэн хамгаалсан байна.

Нийт учирсан хохирлын 28.2 хувийг мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад нөхөн төлүүлж, хахуулийн 8,680,730,871 (найман тэрбум зургаан зуун наян сая долоон зуун гучин мянга найман зуун далан нэг) төгрөгийн үнэ бүхий бэлэн мөнгө, хөдлөх, үл хөдлөх хөрөнгө хураан авсан.

Дүрслэл 12. Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол, нөхөн төлүүлэлт (өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)

Шүүхээр шийдвэрлэгдсэн эрүүгийн хэргийн талаар

2022 онд мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулж шүүхэд шилжүүлсэн хэргээс 188 эрүүгийн хэрэг анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэгдэж байсан бол 2023 онд 192 хэрэг шүүхээр эцэслэн шийдвэрлэгдсэн байна. Шүүхээр шийдвэрлэгдсэн хэргүүдийг дурдвал:

- Хөгжлийн банкны эрх бүхий 84 албан тушаалтанд холбогдох;
- Баянхонгор аймгийн Засаг дарга, ИТХ-ын дарга нарт холбогдох;
- БНХАУ-ын ӨМӨЗО-ны Хөх хот дахь консулын газрын ерөнхий консулаар ажиллаж байсан “М” нарт холбогдох;
- “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК (хуучин нэрээр)-ийн Гадаад худалдааны хэлтсийн дарга “А”-д холбогдох;
- “Эрдэнэс силвер” ТӨХК-ийн гүйцэтгэх захирал “М” нарт холбогдох;
- “Багануур” ХК-ийн гүйцэтгэх захирал “Н” нарт холбогдох;
- Усны газрын Ус ашиглалтын хэлтсийн даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч “Д”-т холбогдох;
- Зам, тээврийн хөгжлийн яамны Авто замын бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын замын ашиглалт, засварын хэлтсийн дарга “О” нарт холбогдох;
- ШШГЕГ-ийн харьяа 405 дугаар хаалттай хорих ангийн дарга “У”-т холбогдох;
- Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны Мал аж ахуйн бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын дарга “Ч”-д холбогдох;
- Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хэвлэл, мэдээлэл олон нийттэй харилцах хэлтсийн дарга “Э” нарт холбогдох;
- “Автотээврийн үндэсний төв” ТӨҮГ-ын Архив, лавлагааны тасгийн дарга “Б”-т холбогдох;
- Налайх дүүргийн Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний хэлтсийн дарга “Э”-т холбогдох;
- Хил хамгаалах ерөнхий газрын нууцын албаны ахлах ажилтан “Т” нарт холбогдох;
- Худалдаа хөгжлийн банкны Хуулийн газрын захирал “Б”-д холбогдох;
- Улсын бүртгэлийн ерөнхий газрын Хуулийн этгээдийн бүртгэлийн газрын улсын ахлах бүртгэгч “Н” нарт холбогдох;
- Татварын ерөнхий газарт Татварын орлогын газрын татварын улсын байцаагч “Э” нарт холбогдох;
- Гаалийн ерөнхий газрын Гашуунсухайт дахь гаалийн газрын зөрчлийн улсын ахлах байцаагч “Э” нарт холбогдох;
- “Авто тээврийн үндэсний төв”-ийн Цогтцэций салбарын дарга “Д” нарт холбогдох;

- “Эрдэнэс таван толгой” ХК-ийн Маркетинг борлуулалтын хэлтсийн борлуулалтын ахлах мэргэжилтэн “Б” нарт холбогдох зэрэг хэргүүд анхан шатны шүүхээр тус тус шийдвэрлэгдээд байна.

Улсын Ерөнхий Прокурорын газрын прокурорын 2022 оны 12 дугаар сарын 5-ны өдрийн 4/04 дугаартай тогтоолыг үндэслэн АТГ, ТЕГ, ЦЕГ-ын даргын 2022 оны 12 дугаар сарын 6-ны өдрийн А/101, А/119, А/326 дугаартай тушаалаар нүүрс олборлолт, экспорт, боомтын нүүрсний тээвэрлэлт, төлбөртэй холбогдсон хэрэгт мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулах хамтарсан ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг томилсон. Тус ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн 76 хэрэгт мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулснаас 16 хэргийн мөрдөн шалгах ажиллагааг дуусган шүүхэд шилжүүлэх, 10 хэргийг эрүүгийн хэрэгт нэгтгэх, 13 хэргийг хаах саналтай Нийслэлийн прокурорын газрын хяналтад шилжүүлсэн.

Улсын Ерөнхий прокурорын газрын Хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах ажиллагаанд хяналт тавих прокурорын 2023 оны 5 дугаар сарын 29-ний 4/02 тоот тогтоолын дагуу АТГ, ЦЕГ-ын даргын 2023 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн А/34, А/134 дугаар хамтарсан тушаалаар Боловсрол, шинжлэх ухааны яамны харьяа Боловсролын зээлийн сангаас төрийн өндөр албан тушаалтнуудын хамаарал бүхий этгээдүүд хууль бус тэтгэлэг авч, эргэн төлөөгүй, мөн тэтгэлгийн мөнгийг хувийн дансаар авч завшсан, мөнгө угаасан байж болзошгүй гэх хэрэгт мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулах ажлын хэсэг байгуулагдсан ба мөрдөн шалгах ажиллагаа үргэлжилж байна.

--oOo--